

Makale G?nderim Tarihi : 17.01.2022

DOI: 10.33419/aamd.1195915

Makale Kabul Tarihi : 02.09.2022

BİR CUMHURİYET AYDINI: CİHAD BABAN'IN GAZETECİLİĞİ VE SİYASAL YAŞAMI

BİLAL ALTAN*

ÖZ

Irak'ın Süleymaniye şehri köklü ailelerinden Babanlar/Babanzadeler ailesinden gelen Cihad Baban, Cumhuriyet Dönemi'nde yetişmiş, önemli ve iz bırakan aydınlardan biridir. Mensubu bulunduğu Babanlar, Osmanlı Devleti'nin son döneminde ve Türkiye Cumhuriyeti'nde değişik ve yüksek mevkilerde bulunmuşlardır. Baban'ın ortaöğrenimi sırasında amatörce başlayan gazetecilik hayatı, 1934 yılında profesyonel bir hal almış ve neredeyse vefatına kadar kesintisiz devam etmiştir. İstanbul Hukuk Fakültesini bitiren Baban'ın en ağır basan özelliği donanımlı ve işin ehli bir gazeteci olmasıydı. Bu özelliği doğrultusunda gazeteciliği bir yaşam biçimi olarak özümseyen Baban, birçok gazetenin kuruluşunda öncü olmuş, hem kuruluşunda bulunduğu gazetelerde hem de diğer kimi gazetelerde başyazarlık yapmış, ayrıca değişik görevler ifa etmiştir. Gazeteciliği kadar olmasa da siyasi yaşamı ile de dikkat çeken Baban ikisi İstanbul, ikisi İzmir ve biri Çanakkale'den olmak üzere beş dönem milletvekili seçilmiş, iki defa da bakanlık koltuğuna oturmuştur. Bağımsız ancak Demokrat Parti yakınlığı ile başlayan siyasi yaşamında Hürriyet Partisi'nin ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin de önemli bir yeri vardır. 1946'dan 1960'ların sonuna kadar siyasetin içerisinde aktif bir şekilde bulunmuştur. 27 Mayıs 1960 Darbesi'nden sonra Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığına getirilmiştir. Türkiye'nin dış siyasetinde de kendisine birçok kez sorumluluk yüklenen Baban, 1970'lerde aktif rol

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Şırnak Üniversitesi Rektörlük Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, Şırnak/TÜRKİYE, altanbil@gmail.com
ORCID: 0000-0002-0194-3516

üstlenmemiştir. 12 Eylül 1980 Darbesi sürecinde Kültür Bakanlığı ile siyasete yeniden aktif dönüş yapmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cihad Baban, Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti, Hürriyet Partisi, Muhalefet, Tasvir-i Efkâr Gazetesi, Tasvir Gazetesi.

AN INTELLECTUAL OF THE REPUBLIC: CİHAD BABAN'S JOURNALISM AND POLITICAL LIFE

ABSTRACT

Cihad Baban, who comes from the Babanlar/Babanzadeler family, one of the deep-rooted families of the Iraqi city of Sulaymaniyah, is one of the important and influential intellectuals who grew up in the Republican Period. The Babans, of whom he was a member, held different and high positions in the last period of the Ottoman Empire and the Republic of Türkiye. Cihad Baban's journalism life, which started as an amateur during his secondary education, turned professional in 1934 and continued almost uninterruptedly until his death. The most dominant feature of Baban's, who graduated from Istanbul Faculty of Law, was that he was a well-equipped and competent journalist. In line with this feature, Baban, who adopted journalism as a way of life, became a pioneer in the establishment of many newspapers, worked as an editorial writer both for the newspapers he founded and for some other newspapers, and also performed various tasks. Not as much as his journalism, but also with his political life, Baban was elected five terms as a member of parliament, twice from Istanbul, twice from Izmir and once from Çanakkale, and sat in the ministerial seat twice. The Freedom Party and the Republican People's Party also have an important place in his independent political life, which started with the closeness to the Democrat Party. He was active in politics from 1946 till the end of the 1960s. After the May 27, 1960 Coup, he was brought to the Ministry of Press, Broadcasting and Tourism. Baban, who was given responsibilities many times in Türkiye's foreign policy, did not play an active role in the 1970s. During the 12 September 1980 Coup, he made an active return to politics with the Ministry of Culture.

Keywords: Cihad Baban, Democrat Party, Freedom Party, Tasvir-i Efkâr Newspaper, Tasvir Newspaper, Opposition, Republican People's Party.

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nde ve Türkiye Cumhuriyeti'nde farklı alanlarda ihtisas yaparak yetişen önemli simalar bulunmaktadır. Bu simaların her birinin kayda değer yaşam hikâyeleri mevcuttur. Bu simaların, özellikle devletin değişik kademelerinde önemli mevkiler edinmelerine bağlı olarak yaşam hikâyeleri daha bir anlam kazanmaktadır. Bu bağlamda çalışmamıza konu edindiğimiz Cihad Baban da köklü bir aileden gelmesi, iyi bir eğitim alması ve hem gazetecilikte hem de siyaset sahnesinde önemli mevkiler edinmesi dolayısıyla araştırılmaya değer bir hüviyet taşımaktadır. Çalışmada, gazeteciliğe adanmış ve siyasetle de yoğrulan bir ömür geçiren Baban'ın gazeteciliği ve siyasal yaşamı daha ziyade dönem gazetelerinin ışığında değerlendirilmek amaçlanmıştır. Baban'ın profesyonel gazeteciliğe adım attığı 1934 yılından başlamak üzere vefat ettiği 1984 yılına kadar geçen zaman zarfındaki gazetecilik faaliyetleri ve siyasal yaşamı çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır.

I. Yaşamı

I.1. Mensubu Bulunduğu Babanlar/Babanzadeler

Babanlar ya da Babanzadeler, Irak'ın Süleymaniye bölgesinde yerleşik olan bir köklü ailedir¹. Babanzadeler lakabı, Kuzey Irak'ta hüküm süren Kürt Emirliği Babanlardan gelmektedir². Süleymaniye ve çevresini merkez edinen ve bu bölge ile özdeşleşen Babanlar, Baban Emirliği olarak Osmanlı Devleti bünyesinde Kanuni Sultan Süleyman'ın 1534 tarihli Bağdat Seferi'nden başlayarak XIX. yüzyıla kadar özerkliğini korumuştur. Nitekim Süleymaniye, Baban Emirliği tarafından kurulmuş ve kent emirlik için daima önem teşkil etmiştir³.

¹ Kurtuluş Öztürk, "Babanzade Ahmed Naim (1872-1934)", **Türkiye'nin Birlikleri-İlahiyatçılar**, Haz. İlke Yayıncılık, İstanbul 2013, s.31; Fahrettin Gün, **Babanzâde Ahmed Naim Hayatı ve Eserleri**, Beyan Yayınları, İstanbul 2016, s.53.

² Hüseyin Hansu, **Babanzâde Ahmed Naim**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2018, s.17.

³ Martin Strohmeier, Lale Yalçın Heckmann, **Kürtler Tarih Siyaset Kültür**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2014, s.84; Kaws Kaftan, **Baban, Botan, Soran 19. Yüzyıl Bölgesel Kısa Kürt Tarihi**, Nüjen Yayınları, Çev. Alihan Zerşati, Fuat Cemil, İstanbul 1996, s.22; C. J. Edmonds, **Kürtler, Türkler ve Araplar**, Çev. Serdar Şengül, Serap Ruken Şengül, Avesta Yayınları, İstanbul 2003, s.27; Hansu, **a.g.e.**, s.18.

1851 yılında Süleymaniye'ye Babanlardan olmayan bir valinin atanmasıyla emirlik resmen sona ermiş, aile fertleri de çeşitli yerlere dağılmışlardır⁴. 1919 yılında Süleymaniye'de hâlâ eski Baban yöneticilerinin soyundan gelen epey bir insan bulmak mümkünse de Babanlar zenginliklerini ve nüfuzlarını büyük ölçüde kaybettikleri bir sürece girmişlerdi⁵. Buna karşılık Babanların İstanbul'da etkinlikleri devam etmekteydi⁶. Babanzâdeler, süreç içerisinde feodaliteyle bağlarını kopararak seküler kent kültürünü benimsemişlerdir⁷.

Baban ailesi, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde şöhretli isimler yetiştirmiştir⁸. Bu isimler Osmanlı Devleti'nde değişik ve önemli mevkilere gelmişlerdir. Cihad Baban'ın amcalarından Ahmed Naim Rüşdiye Mektepleri İdaresi Müdürlüğü, Ayan Meclisi Azalığı, Darülfunun Müdürlüğü⁹, İsmail Hakkı Bey Bağdat Mebusluğu ve Maarif Nazırlığı¹⁰, Hüseyin Şükrü Bey ise İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi ordinaryüs profesörlüğü görevlerini ifa etmişlerdir. Babası Süleyman Hikmet Bey Süleymaniye Mebusluğu¹¹, yine Babanzadelerden Şerif Paşa Stockholm Osmanlı Sefirliği, Kürd Mustafa Paşa Dîvân-ı Harb-i Örfî Mahkemesi Reisliği, Fuad Bey Matbuat Müdürlüğünde bulunmuştur. Diğer taraftan Hüseyin Şükrü, Mustafa Zihni Paşa, Süleyman Hikmet Bey, Yamulkizade Abdülaziz Bey, Mahmud Bey Kürdistan Teali Cemiyetinin Baban ailesi üyeleridir¹².

1.2. Ailesi

1911¹³ yılında İstanbul'da doğan Cihad Baban, baba tarafından Mustafa Zihni Paşa'nın torunudur. Mustafa Zihni Paşa, 1848 yılında Süleymaniye'de

⁴ Hansu, a.g.e., s.18.

⁵ Edmonds, a.g.e., s.86.

⁶ Bilal Altan, **Kürdistan Teâlî Cemiyeti: Kuruluş, Amaç ve Faaliyetler**, Mardin Artuklu Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Mardin 2017, s.68.

⁷ Perihan Helvacı, **Gazeteci ve Siyasetçi Kimliğiyle Cihat Baban**, Galatasaray Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2021, s.4.

⁸ Davut Hut, "II. Meşrutiyet Döneminde Bir Osmanlı Entelektüeli Babanzade İsmail Hakkı (1876-1943)", **Tarihimizden Portreler Osmanlı Kimliği Prof. Dr. Cevdet Küçük Armağanı**, Ed. Zekeriya Kurşun, Haydar Çoruh, Ordaf Yayınları, İstanbul 2013, s.102.

⁹ Gün, a.g.e., s.57-62.

¹⁰ **Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)**, İ. DUİT. 8/31//1-2, 2 Mart 1911.

¹¹ Cihad Baban, "Hocam ve Amcam Şükrü Baban", **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, Ord. Prof. Şükrü Baban'a Armağan, C 40, S 1-4, 1984, s.6-8.

¹² Altan, a.g.t., s.69.

¹³ Helvacı, "Gazeteci ve Siyasetçi Kimliğiyle Cihat Baban (1911-1984)" isimli tezinde geçen Cihad Baban'ın 1914 yılında doğduğu bilgisi muhtemelen gözden kaçan bir yanlışlık

doğmuştur. Öğrenimini Bağdat'ta tamamlayan Mustafa Zihni Paşa'nın memuriyeti Mithat Paşa Bağdat valisi iken mühürdarı olması ile başlamıştır. Bağdat mektupçuluğu; Irak, Yemen, Antalya ve Bolu mutasarrıflıklarında bulunmuştur. Adana, Yanya, Hicaz gibi vilayetlerde de valilik yapmıştır¹⁴. Bu görevlerinin büyük bir kısmını II. Abdülhamid Dönemi'nde sürdüren Mustafa Zihni Paşa, II. Meşrutiyet Dönemi'nde İttihatçıları desteklemiştir. Ancak merkezîyetçi ve Osmanlıcı Mustafa Zihni Paşa, zaman zaman İttihatçıları karşısına almaktan çekinmemiştir¹⁵. Cihad Baban, anne tarafından ise Sabık Piyade Dairesi Başkanlarından Sadık Paşa'nın torunudur¹⁶.

Cihad Baban'ın dedesi Mustafa Zihni Paşa iki evlilik yapmıştır. Birinci eşi Firuze Hanım'dan Ahmed Naim, İsmail Hakkı, Asım, Süleyman Hikmet isimlerinde erkek çocukları; Emine adında da bir kız çocuğu olmuştur. İkinci eşi İclal Hanım'dan ise ailenin en küçüğü Hüseyin Şükrü doğmuştur. İyi bir eğitim alan aile fertlerinin tümü aristokrat ve kültürlü bir ortamda yetişmişlerdir. Aile fertleri Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinin kültür ve bürokrasi yaşamında etkin görevlerde bulunmuşlardır¹⁷. Cihad Baban'ın babası Süleyman Hikmet Bey'dir. Nitekim Mustafa Zihni Paşa'nın nesli Süleyman Hikmet Bey'in oğlu Cihad Baban ile devam etmiştir¹⁸. Çünkü İsmail Hakkı ve Asım genç yaşta vefat etmişler, Ahmed Naim'in çocuğu olmamış ve Hüseyin Şükrü Bey de hiç evlenmemiştir¹⁹.

Süleyman Hikmet Bey İttihatçı kimliği ile bilinmektedir²⁰. Genç yaşta Jön Türk hareketine katılmak üzere Avrupa'ya kaçmıştır. Kendisi bir Jön Türk ve Sultan Abdülhamid muhalifi olan Süleyman Hikmet Bey, 1902 yılında

---

olmuştur. Zaten tezde Cihad Baban'ın doğum yılı olan 1911 ve vefat yılı olan 1984 yılına yer verilmiştir. Bk. **a.g.t.**, s.52.

¹⁴ Recep Kılıç, "Babanzâde Ahmed Naîm'in Felsefi Görüşleri", **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C 36, 1997, s.299; **TBMM, Tercüme-i Hal**, HT. 1417.1.10; **Milliyet**, 30 Eylül 1984.

¹⁵ Helvacı, **a.g.t.**, s.15.

¹⁶ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/158984/001518636006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 30.12.2021.

¹⁷ Hansu, **a.g.e.**, s.20.

¹⁸ Edip Bukarlı, **19. Yüzyıl Osmanlı Devlet Adamı Babanzade Mustafa Zihni Paşa'nın Hayatı ve İlmi Kişiliği**, Libra Yayınları, İstanbul 2019, s.91.

¹⁹ Hansu, **a.g.e.**, s.22.

²⁰ Baban, "Hocam ve Amcam Şükrü Baban", s.7.

Paris'te gerçekleşen Jön Türk Kongresi'ne katılanlardan biridir²¹. Cenevre'de ve Mısır'da siyasi faaliyet gösterdikten sonra ülkeye dönmüştür²². İttihat ve Terakki Cemiyetinin son kongresini yapanlardan bir kısmının Kasım 1918 tarihinde kurdukları Teceddüd Fırkası'nın üyelerinden birisidir²³. Aralık 1918 tarihinde kurulan Kürdistan Teali Cemiyetinin kurucu üyesi olduğu görülmektedir²⁴. Mebusan Meclisinin 1912-1918 yıllarına denk gelen II. ve III. Dönemlerinde İttihat ve Terakki Fırkası'ndan mebus seçilmiştir²⁵. Mısır Fevkalade Komiserliği Kâtipliği, Şirket-i Hayriye Umum Müdürlüğü görevlerini de yürütmüştür²⁶. Siyaseti bıraktıktan sonra kendi işleri ile uğraşmaya başlayan Süleyman Hikmet Bey 11 Ocak 1946 yılında vefat etmiştir²⁷. Süleyman Hikmet Bey'i, Kazım Nami Duru *Son Posta* gazetesindeki bir yazısında şöyle tanıtmaktadır:

“... Çok alçakgönüllü, her türlü ihtirastan uzak bir adamdı. Çalışır, çabalar, fakat hep kendi halinde kalmayı severdi. Meşrutiyetten önceki Trablusgarp Harbi sırasındaki İttihat ve Terakkideki hizmetlerini bilenler azdır. Hele onun, en acı günlerimiz olan Mütareke Devrinde Tercüman-ı Hakikat gazetesini çıkartmakta devam ettiğini bilenler kaç kişidir? Öyle bir zamanda Türk gazeteciliğinin geçirmiş olduğu güçlükler ve acılar, kalplerimizden hala silinmemiştir.”²⁸

Süleyman Hikmet Bey'in eşi Ayşe Seniha Hanım'dır. Çiftin Cihad Baban dışında Selim ve Firuze adlarında iki çocukları daha vardır²⁹. Baban'ın eşi Zekiye Hanım'dır³⁰. Cihad ve Zekiye çiftinin Fatma adında bir kızları olmuştur³¹.

²¹ Ahmed Bedevi Kuran, **Osmanlı İmparatorluğu'nda İnkılâp Hareketleri ve Millî Mücadele**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012, s.347-348.

²² **Tanin**, 12 Ocak 1946.

²³ Tarık Zafer Tunaya, **Türkiye'de Siyasal Partiler**, Cilt 2, İletişim Yayınları, İstanbul 2010, s.112; Kuran, **a.g.e.**, s.747.

²⁴ Altan, **a.g.t.**, s.303.

²⁵ Fevzi Demir, **Osmanlı Devleti'nde II. Meşrutiyet Dönemi Meclis-i Mebusan Seçimleri 1908-1914**, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2007, s.353-384.

²⁶ **Tanin**, 12 Ocak 1946; **Cumhuriyet**, 14 Ocak 1950.

²⁷ **Tanin**, 12 Ocak 1946; **Vakit**, 12 Ocak 1946.

²⁸ **Cumhuriyet**, 13 Ocak 1946.

²⁹ **Yeni Sabah**, 14 Ocak 1949; **Cumhuriyet**, 14 Ocak 1950.

³⁰ **Akis**, C XXVII, S 464, Yıl 10, 18 Mayıs 1963, s.28.

³¹ **Milliyet**, 29 Eylül 1984.

I.3. Tahsili ve İfa Ettiği Görevler

Cihad Baban, ilk ve orta tahsilini tamamladığı Galatasaray Lisesinden 1931’de mezun olmuştur³². 1934 yılında İstanbul Hukuk Fakültesini bitirmiştir. Yükseköğrenimi sırasında Tevfik İleri’nin başkanı olduğu Millî Türk Talebe Birliğinde faal olarak çalışmıştır³³. Baban, 1930’daki Serbest Cumhuriyet Fırkası deneyimini yaşamış, bu dönemde Namık Kemal’i Anma Gecesine ve Millî Türk Talebe Birliğinin düzenlediği mitinglere katılmıştır. Böylece toplumun diğer katmanlarıyla beraber rejimin demokrasiye geçişinde ufak da olsa katkıda bulunmuştur³⁴. İstanbul Adliyesinde hâkim muaviniği yapmıştır³⁵. Serbest avukat olarak da çalışan Baban yazar, yönetici ve kurucu olarak değişik gazetelerde hizmet vermiştir³⁶.

Cihad Baban, başta gazetecilik olmak üzere siyasetle geçen yaşamına sayısız görevler sığdırmıştır. 13 Mayıs 1944’te, Basın Birliği İstanbul Bölgesinden olup basın kartı taşıyan üyelerin şehrin nakil vasıtalarında kolaylık gösterilmesi üzerinde birlikçe yapılan girişimin takibinde görevlendirilen üç kişilik heyette temsilci seçilmiştir³⁷. 3 Aralık 1945 tarihinde Eminönü Halkevinde gerçekleşen Türk Basın Birliği İstanbul Kongresinde yapılan başkanlık divanı seçiminde başkanlığa getirilen Baban, Basın Birliği İstanbul Müntakası İdare Heyetinde de görev almıştır³⁸. Basın Birliği Kanunu’nun lağvedilmesi üzerine Basın Birliği İstanbul Bölgesi yerine basın mensuplarının kazanılmış haklarını korumak amacıyla 12 Haziran 1946’da İstanbul Gazeteciler Cemiyeti kurulmuştur. Başkanlığını Sedat Simavi’nin yaptığı cemiyetin kurucu üyelerinden birisi Baban’dır³⁹. 29 Temmuz 1946’da gerçekleştirilen ilk kongrede Cemiyetin idare heyetine seçilmiştir⁴⁰. Yine 10 Ocak 1949’da Gazeteciler Cemiyeti yıllık kongresinde kongre başkanlığına

³² **TBMM, Tercüme-i Hal**, HT. 1417.1.10; **Milliyet**, 30 Eylül 1984.

³³ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/168095/001518618006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 29.12.2021.

³⁴ Helvacı, **a.g.t.**, s.56.

³⁵ **TBMM, Tercüme-i Hal**, HT. 1417.1.10.

³⁶ **TBMM Albümü 1920-2010**, C 2, Ed. Sema Yıldırım-Behçet Kemal Zeynel, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2010, s.850.

³⁷ **Vakit**, 14 Mayıs 1944.

³⁸ **Vakit**, 4 Aralık 1945; **Son Posta**, 20 Aralık 1945.

³⁹ **Cumhuriyet**, 13 Haziran 1946.

⁴⁰ **Cumhuriyet**, 30 Temmuz 1946.

seçildiği görülmektedir⁴¹. 1954 Haziran ayında Federal Almanya Hükûmetinin davetlisi olarak Almanya'yı ziyaret eden Türk gazetecileri heyetinde yer almıştır⁴².

VIII. (1946-1950) ve XII. Dönem (1961-1965) İstanbul milletvekilliği; IX. (1950-1954) ve X. Dönem (1954-1957) İzmir milletvekilliği, XIII. Dönem (1965-1969) Çanakkale milletvekilliği, 6 Ocak 1961-15 Ekim 1961 tarihleri arasında Kurucu Meclis Cumhuriyet Halk Partisi Temsilciliği, XXV. Hükûmet Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığı gibi görevleri ifa etmiştir⁴³. 1960'lı yıllarda CHP Merkez Yönetim Kurulu Üyeliği, CHP Merkez Yönetim Kurulu Basın ve Propaganda İşleri Sorumluluğu, CHP Genel Sekreter Yardımcılığı gibi görevler üstlenmiştir⁴⁴. 12 Eylül 1980 Darbesi'nden sonra teşekkül ettirilen ve 20 Eylül 1980'den 13 Aralık 1983'e kadar işbaşında kalan Ulusu Hükûmetinde Kültür Bakanlığına getirilmiştir. Ulusu Hükûmetindeki görevi yaklaşık on beş ay sürmüş olup bu görevi 13 Aralık 1981 tarihine kadar yürütmüştür⁴⁵.

İstanbul'dan bağımsız milletvekili seçildiği 1946'da Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) çatısı altında oluşturulan ve Meclis ihtisas komisyonlarından olan Tarım Komisyonundaki üyelerden birisi Cihad Baban'dır⁴⁶. 5 Kasım 1947'de yapılan seçimlerde de Baban, Tarım Komisyonunda yer almıştır⁴⁷.

Cihad Baban, dış ilişkiler ve dış faaliyetler söz konusu olduğunda ilk akla gelen ve tercih edilen kişilerden biriydi. Bu bağlamda 22 Mart 1948 tarihinde Cenevre'de toplanan Birleşmiş Milletler Haberleşme Hürriyeti Konferansı için görevlendirilen heyette yer alan Baban, aynı yıl Lüksemburg'da gerçekleşen ve 5 Eylül'den 13 Eylül'e kadar devam eden Dünya Devleti Taraftarları Kongresi'ne delege olarak katılmıştır⁴⁸. 14 Mayıs 1950 Seçimlerinden sonra Ağustos ayında Türkiye'yi Avrupa Konseyi'nin

⁴¹ **Yeni Sabah**, 11 Ocak 1949.

⁴² **Vatan**, 19 Haziran 1954.

⁴³ **TBMM Albümü 1920-2010**, s.850.

⁴⁴ **Akis**, C XXIV, S 420, Yıl 9, 16 Temmuz 1962, s.16; C XXXI, S 544, Yıl 11, 23 Ekim 1964, s.16; C XXXIV, S 598, Yıl 12, 4 Aralık 1965, s.10.

⁴⁵ Suavi Aydın, Yüksel Taşkın, **1960'tan Günümüze Türkiye Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul 2020, s.328.

⁴⁶ **Cumhuriyet**, 13 Ağustos 1946; **Ulus**, 13 Ağustos 1946.

⁴⁷ **Ulus**, 6 Kasım 1947.

⁴⁸ **Ulus**, 20 Mart 1948; **Son Posta**, 18 Eylül 1948.

Strasbourg'daki toplantısında temsil etmiştir⁴⁹. 1950 yılı Eylül ayında Dublin'deki Parlamentolararası Birliği Konferansı'nda bulunmuştur⁵⁰. 1950 yılı Ekim sonu Kasım ayı başında Roma'da Dış İşleri Bakanları Komitesinin bir dizi toplantısı gerçekleşmiştir. Baban, Dış İşleri Bakanları Komitesine bağlı İstisari Kurul Daimi Komisyonu üyesidir⁵¹. TBMM'nin seçimi ile Parlamentolararası Birliğinin 1951, 1952, 1953 ve 1954 yıllarında gerçekleşen konferanslarına katılmıştır⁵². 1952'de kurulan Dış Münasebetler Enstitüsü Genel Kurul Üyesidir⁵³. TBMM Hariciye Reisi vasfıyla Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın 1955 yılında Pakistan'a gerçekleştirdiği ziyarette kendisine refakat etmiştir⁵⁴. Dış İşleri Bakanı Selim Sarper'in 20 Ekim 1960 tarihli Atina seyahatine Ahmet Emin Yalman, Nadir Nadi, Bülent Ecevit ile birlikte Baban'ın da refakat etmesi Bakanlar Kurulunca kararlaştırılmıştır⁵⁵. Atlantik Antlaşması Derneğinin kurulması öngörülen Enformasyon Komitesi ile ilgili çalışmalarda bulunmak üzere 14-17 Nisan 1972 tarihli Paris toplantısına Türkiye'yi temsilen Türk Atlantik Derneğinin Yönetim Kurulu Üyesi Baban'ın katılması Bakanlar Kurulunca kararlaştırılmıştır⁵⁶. 5-7 Mayıs 1981 tarihleri arasında Lüksemburg'daki Avrupa Konseyi Kültür İşleri ile Sorumlu Bakanlarının 3. Konferansı'na Türkiye Hükümetini temsilen Baban başkanlığında bir heyetin katılması kararlaştırılmıştır⁵⁷. Ayrıca Avrupa Federasyonu Cemiyeti İdare Heyeti üyeliği, Galatasaray Spor Kulübü Divan Kurulu Üyeliği, Galatasaray Lisesi Kutlama Komitesi Başkanlığı, Galatasaray Eğitim Vakfı Mütevelliler Kurulu Üyeliği ifa ettiği diğer görevler arasındadır⁵⁸.

⁴⁹ Cihad Baban, **Çörçil**, Okat Yayınevi, Ankara 1965, s.1.

⁵⁰ **Zafer**, 13 Eylül 1950.

⁵¹ **Yeni İstanbul**, 7 Kasım 1950.

⁵² **Akşam**, 21 Haziran 1952; **Milliyet**, 30 Ağustos 1953; 19 Ağustos 1954.

⁵³ Mücellidoğlu Ali Çankaya, **Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler**, I. Cilt, Mars Matbaası, Ankara 1968-1969, s.805-806.

⁵⁴ **Akşam**, 13 Şubat 1955; **Milliyet**, 13 Şubat 1955.

⁵⁵ **Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)**, 30.18.1.2, 157/22/7.

⁵⁶ **BCA**, 30.18.1.2, 280/31/14.

⁵⁷ **BCA**, 30.18.1.2, 423/285/1.

⁵⁸ **Milliyet**, 19 Kasım 1981; 30 Eylül 1984; **Yeni Sabah**, 7 Mayıs 1949.

I.4. Vefatı

Cihad Baban, 1984 yılının 28 Eylül gecesi Ankara'da geçirdiği kalp krizi sonucu 74 yaşında vefat etmiştir. Baban'ın vefatı üzerine hem TBMM'de hem de kurucusu olduğu Gazeteciler Cemiyetinde tören düzenlenmiştir. TBMM'deki törene ailesi ve yakınlarının yanı sıra Devlet Bakanı Abdullah Tenekeci, Bayındırlık ve İskân Bakanı Safa Giray, Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanı Hüsnü Doğan, TBMM başkan vekilleri İskender Cenap Ege ve Halil İbrahim Karal ile çok sayıda parlamenter katılmıştır⁵⁹. Baban, İstanbul'da bulunan Edirnekapı Sakızağacı aile kabristanında toprağa verilmiştir⁶⁰. Ayrıca Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Baban'ın vefatı nedeniyle eşi Zekiye Baban'a başsağlığı telgrafı göndermiştir⁶¹.

II. Gazetecilik Serüveni

II.1. Aktif Rol Aldığı Gazeteler

Cihad Baban'ın gazetecilik mesleğine ilgisi aileden başlamıştır. Babasının Mütareke Dönemi'nde Tercüman gazetesini çıkardığı bir ortamda büyümüştür. Amcası İsmail Hakkı Bey de gazeteci idi. Gazete havasını teneffüs etmiş olması Galatasaray Lisesi tahsiline ve buradaki faaliyetlerine yansımıştır. Daha birinci sınıfta iken ilk olarak yarı Türkçe, yarı Fransızca *Ma Classe* (Sınıfım) isimli bir mecmua çıkarmıştır. *Ma Classe*'yi beşinci sınıfta *Akademi*, altıncı sınıfta da *Galatasaray* dergisi takip etmiştir. Son sınıfı okurken Velid Ebüzziya'nın çıkardığı *Zaman* gazetesine tercüman olarak girmiştir⁶².

Zengin olmayan bir aileden gelen Cihad Baban, *Zaman* gazetesinde çalışmakla bir bakıma ailesinin geçimine katkı sağlamaktaydı⁶³. Diğer taraftan *Zaman* gazetesi Baban'ın Babıaliye girişine başlangıç teşkil etmiştir⁶⁴. Baban'ın kendisi de gazetecilik mesleğine profesyonel anlamda 1934 yılında başladığını belirtmiştir⁶⁵. Gazetecilikte ilk dersleri Velid

⁵⁹ **Hürriyet**, 29 Eylül 1984.

⁶⁰ <https://core.ac.uk/reader/402054619>, Erişim Tarihi: 28.06.2022.

⁶¹ **Milliyet**, 30 Eylül 1984.

⁶² <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/158984/001518636006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 30.12.2021.

⁶³ **Akis**, C IV, S 53, Yıl 2, 14 Mayıs 1955, s.12; C VII, S 110, Yıl 3, 16 Haziran 1956, s.10.

⁶⁴ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/149662/001518642006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 30.12.2021.

⁶⁵ **Ulus**, 8 Temmuz 1967.

Ebüzziya'dan almışsa da gazetecilik mesleğinde öğrendiklerinin büyük bir kısmını *Son Posta* gazetesinden Yazı İşleri Müdürü Cevat Fehmi'ye borçludur⁶⁶.

Mustafa Kemal Atatürk, yakın arkadaşı Tahsin Üzer'i Doğu illerini kalkındırmak üzere Erzurum'a genel müfettiş olarak atadığında, Cihad Baban da kalkındırma hamlesini desteklemek ve Doğu isimli bir gazete çıkarmak amacıyla Bahadır Dülger'in yanı sıra birkaç arkadaşı ile Erzurum'a gitmiştir⁶⁷. Baban, 1937-1938 yıllarında başyazar olarak bu gazetede aktif olarak çalışmıştır⁶⁸. 1938-1940 yıllarında yedek subay olarak askerliğini tamamlamıştır. Askerlik hizmetinden sonra 1940 yılından itibaren *Yeni Sabah*, *Cumhuriyet* ve *Son Posta* gazetelerinde yazı işleri müdür muavinliği yapmıştır⁶⁹. 1940 yılında çıkan *Tasvir-i Efkâr*, 1945 yılında *Tasvir* adıyla yayınlanmış ve başyazarlığına Baban getirilmiştir⁷⁰. Bu süreçte gazetede yazılarında basın özgürlüğü ve demokrasiye geçiş en önemli konuları oluşturmuştur. Basın özgürlüğü ve demokrasiye geçiş kavramları aslında CHP'nin de benimsemeyeceği fikirler olmasa da Baban, hantal bürokrasiyi ve gazete kapatmalarını yaşadıkdan sonra bunların giderilmesi için CHP'nin adım atmamasını ve çağın gerisinde kalmasını tenkit etmektedir⁷¹.

Cihad Baban, 1955 yılı Mayıs ayında İstanbul'da çıkan *Tercüman* gazetesinin kurucularındandır⁷². 1956 Ekim ayında *Tercüman* gazetesinden ayrılmıştır⁷³. *Yeni Gün*, Baban'ın Hürriyet Partisi'ne geçtikten sonra, parti mensupları ile birlikte kendi idaresinde çıkardığı bir gazetedir. İlk sayısı 22 Şubat 1957 yılında çıkan *Yeni Gün* gazetesinin yanı sıra 1962 yılında Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun ayrılmasından sonra *Ulus* gazetesinin de başyazarlığını

⁶⁶ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/152587/001524281006.pdf?sequence=2&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 03.01.2022.

⁶⁷ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/168095/001518618006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 29.12.2021.

⁶⁸ Helvacı'ya göre, Erzurum tecrübesi Cumhuriyetin getirdiği eşit vatandaşlık prensibine inanan ve idealist bir genç olarak tanımlanabilecek Baban'ın demokrasi arayışında payı olmuştur. Bk. Helvacı, **a.g.t.**, s.68.

⁶⁹ **TBMM, Tercüme-i Hal**, HT. 1417.1.10; HT. 1417.4.1.

⁷⁰ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/147914/001519996006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 03.01.2022.

⁷¹ Helvacı, **a.g.t.**, s.73-74.

⁷² **Akis**, C IV, S 53, Yıl 2, 14 Mayıs 1955, s.12; C XIII, S 208, Yıl 4, 3 Mayıs 1958, s.12; C VIII, S 129, Yıl 3, 27 Ekim 1956, s.13.

⁷³ **Akis**, C VIII, S 129, Yıl 3, 27 Ekim 1956, s.13.

yaptı⁷⁴. 8 Temmuz 1967 tarihine kadar yaklaşık altı yıl *Ulus* gazetesinde yazmıştır. Bu tarihten itibaren ara vermiş ve kitap yazmaya eğilmek suretiyle gazetelerde daha az görünür olmaya başlamıştır⁷⁵. *Son Havadis* vefatından önce başyazar olduğu ve görev yaptığı son gazete idi⁷⁶.

Cihad Baban, gazeteler dışında dergilerde de yazılar yazmıştır. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde okurken Millî Türk Talebe Birliğinin dergisini yönetmiş ve yazılar yazmıştır⁷⁷. Ayrıca *İktisadi Yürüyüş*, *Akademi*, *Galatasaray*, *Akis*, *Meydan*, Baban'ın yazılar kaleme aldığı dergilerdir⁷⁸.

Çalıştığı gazetelerde mesleğin hemen her alanıyla tanışmış, bu sayede iyi bir gazeteci olmanın vasıflarını kazanmıştır⁷⁹. Gazeteciliği, gazete için yapan biriydi⁸⁰. Usta bir gazeteci olan Cihad Baban, gazetecilik mesleğine yeni bir şeyler getirmesini biliyordu⁸¹. Politikacılığından ziyade gazetecilik başarısı daha ağır basmıştır⁸². Haldun Taner'e göre meslek aşkı, aşırı titizliği, herkese sirayet eden coşku, hakkaniyet kaygısı, çalışma temposu ve disiplin Baban'ın belli başlı vasıflarıdır⁸³. Hukuk alanında da iyi bir donanıma sahiptir. Bu hususta gazeteci Feridun Osman Menteşeoğlu kendisi için “Büyük hukuk ulemamızdan *Tasvir* Başyazarı Babanzade Cihad” ifadelerini kullanmaktadır⁸⁴. Menteşeoğlu'na göre ise Baban sataşan ve dikbaşlı davranan biriydi⁸⁵. Nüktedan bir kişiliğe de sahipti⁸⁶. İyi niyetli, güler

⁷⁴ *Milliyet*, 20 Şubat 1957; *Akis*, C IX, S 147, Yıl 3, 2 Mart 1957, s.14; C IX, S 154, Yıl 3, 20 Nisan 1957, s.9; *Milliyet*, 14 Şubat 1959; Helvacı, a.g.t., s.203.

⁷⁵ *Ulus*, 8 Temmuz 1967.

⁷⁶ *Milliyet*, 28 Eylül 1985; *Hürriyet*, 29 Eylül 1984.

⁷⁷ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/168095/001518618006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 29.12.2021.

⁷⁸ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/158984/001518636006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 30.12.2021. *İktisadi Yürüyüş*, S 41, Yıl 1941, s.13; *Cumhuriyet*, 23 Mart 1947; *Akis*, S 8, 3 Temmuz 1954, s.11.

<http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/168095/001518618006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 29.12.2021.

⁷⁹ *Akis*, C VII, S 110, Yıl 3, 16 Haziran 1956, s.10.

⁸⁰ *Akis*, C VIII, S 129, Yıl 3, 27 Ekim 1956, s.13.

⁸¹ *Akis*, C XIII, S 208, Yıl 4, 3 Mayıs 1958, s.12.

⁸² *Akis*, S 8, 3 Temmuz 1954, s.2; C XXII, S 375, Yıl 8, 4 Eylül 1961, s.17.

⁸³ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/168095/001518618006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 29.12.2021.

⁸⁴ *Ulus*, 14 Temmuz 1948; 4 Kasım 1948.

⁸⁵ *Ulus*, 14 Temmuz 1948.

⁸⁶ *Akis*, C XXVII, S 459, Yıl 9, 13 Nisan 1963, s.26.

yüzlüydü. Kolay kolay kızmazdı, uygar bir kişiydi ve tartışmaya açıktı⁸⁷. Hatır kıramayan, yumuşak huylu bir kişiliğe sahip olan Baban'ı *Son Havadis* gazetesi yazarlarından Selçuk İrdem, iyi anlatıcı ve dinleyici, karşısındakinin görüşlerine değer veren biri olarak ifade etmektedir⁸⁸. Sinemaya, tiyatroya, spora ve özellikle roman okumaya merakı vardı⁸⁹.

II.2. Basın Hassasiyeti ve Basına Dair Düşünceleri

Cihad Baban, siyasi kimliğinden çok basın kimliği ile tanınmış ve kendisini kabul ettirmiştir. Nitekim *Akis* dergisinde Baban'ın bu kimliği şöyle özetlenmektedir: "... İnsan bir kere gazeteci olmaya görsün. Milletvekili de seçilse, Dış İşleri Komisyonu Başkanlığına da getirilse, dünyada dolaşmadık yer de bırakmasa gazete onu gene mıknaatla çeker."⁹⁰ Basında genelde "Usta" ve "Üstad" gözü ile bakılan Baban, çalışmalarında da "Ağabey" ve "Hoca" tavrı sergilemiştir⁹¹.

Gazeteci kimliği basın üzerine özgün düşünceler üretmesini ve kendi mesleğini tenkide tabi tutan yazılar kaleme almasını sağlamıştır. Cihad Baban'a göre basının nüfuzu en aciz olduğu ülkede bile çok büyüktür. Basın, haklı davaların savunucusu olabildiği gibi dalaletle düştüğünde en kötü iftiraları halkın arasında yaymak sureti ile zihinleri allak bullak edebilecek bir güçtür. Gazete sahip olduğu geniş hürriyete birçok bağlarla bağlı olduğundan her istediğini yazamaz. Aksi takdirde menfi istikamette çalışan basın devamlılık arz etmez⁹².

Cihad Baban, 1945'in ikinci yarısından itibaren siyasette görülen özgürleşme adımlarının basına da yansımaları gerektiği düşüncesindeydi⁹³. Bu bağlamda Baban ve kendisinin başında yer aldığı gazeteler 1946 ile 1950 yılları arasındaki mücadele yıllarında demokrasi davasının en hararetli savunucuları olmuştur. Babanla özdeşleşen *Tasvir* gazetesi tatbik edilen basın

⁸⁷ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/149436/001518616006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 03.01.2022.

⁸⁸ *Akis*, C XXII, S 375, Yıl 8, 4 Eylül 1961, s.18; *Son Havadis*, 1 Ekim 1984.

⁸⁹ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/149662/001518642006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 30.12.2021.

⁹⁰ *Akis*, C IV, S 53, Yıl 2, 14 Mayıs 1955, s.12.

⁹¹ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/173906/001518622006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 29.12.2021.

⁹² *Cumhuriyet*, 4 Ağustos 1939.

⁹³ Helvacı, **a.g.t.**, s.78.

kanunlarından devamlı surette felakatlere uğramıştır. Bu bağlamda Baban'ın Demokrat Parti (DP) milletvekili olmasına karşın basın hürriyetini kısıtlayıcı kanunlar karşısında reaksiyon göstermesini zamanında gazetelerinin uğradığı haksızlıklarla açıklamak mümkündür⁹⁴. Baban, 13 Eylül 1946'da TBMM'de Matbuat Kanunu'nun bazı maddelerini değiştiren yeni Basın Kanunu tasarısının görüşülmesi esnasında yaşanan hararetli tartışmaya müdahil olmuştur. Yeni tasarıya itiraz ederek şu sözleri sarf etmiştir: "... Bu kanun heyet-i umumiyesiyle ve heyet-i umumiyesine ilave edilen şiddetli hükümleriyle şeref vermeyen bir kanundur. Elimizde bu kanun mevcut oldukça göğsümüzü gere gere Türkiye'de demokrasi ve matbuat hürriyeti vardır diyemeyiz."⁹⁵

Cihad Baban, 1946 yılında *Yeni Sabah* ve *Gerçek* gazetelerinin kapatılması karşısında, Başbakan Recep Peker'e mezkûr gazetelerin niçin kapatıldıkları yönünde bir takrir vermiştir. Peker, gazetelerin tahrik edici neşriyattan dolayı kapatıldıklarını belirtmiş ve Baban'ın gazetelerin tekrar faaliyete geçmesi arzusunun olumlu cevap vermek imkânı bulunmadığını ifade etmiştir. Tartışma esnasında Baban, "Bir gazete kapatmak, bir bakkal dükkânını kapatmaya benzemez." diyerek gazete kapatma hususunda daha dikkatli davranmak gerektiğine vurgu yapmıştır⁹⁶.

1949 yılı Ocak ayında Basın ve Yayın Teşkilatı Tasarısı Komisyonundaki kişilerden biri Cihad Baban'dır. Baban, komisyon toplantısında Basın ve Yayın Teşkilatının ıslaha muhtaç bulunduğunu belirtmiştir⁹⁷. Aynı yılın Eylül ayında dönemin Başbakanı Şemsettin Günaltay'ın Kars'ta verdiği nutukta, devlet otoritesini sarsan matbuat söylemiyle bir savcı gibi davrandığını, söyleminin demokrasi ve kanun prensipleri ile bağdaşmadığını ifade etmiştir⁹⁸. İzmir milletvekili ve *Tercüman* gazetesi başyazarı bulunduğu 1956 sürecinde basınla ilgili mevzuat düzenlemesi kendisini rahatsız etmiştir. Gelişmeler karşısında aldığı tavır, Batı demokrasilerindeki gibi parti içinde kalarak partiye hâkim olan, ancak kendisinin tasvip etmediği uygulamalara karşı mücadele vermek idi⁹⁹.

⁹⁴ Akis, C VII, S 110, Yıl 3, 16 Haziran 1956, s.10.

⁹⁵ Akşam, 14 Eylül 1946.

⁹⁶ Akşam, 14 Eylül 1946.

⁹⁷ Cumhuriyet, 4 Ocak 1949.

⁹⁸ Akşam, 7 Eylül 1949.

⁹⁹ Akis, C VII, S 110, Yıl 3, 16 Haziran 1956, s.10.

26 Ocak 1945'te Basın Birliği İstanbul Bölgesi üyelerinin katılımıyla Eminönü Halkevinde gerçekleştirilen toplantıda kapalı vaziyetteki gazetelerin çalışanı ve aynı zamanda birlik mensubu olanların akıbeti hakkında Cihad Baban'ın hassas davrandığı görülmektedir. Birlik mensuplarına, açıkta kalmış olmalarından dolayı yapılan yardımın kesilmemesi ve bu yardımın iş temini sağlanana kadar devam etmesi gerektiğini söyleyerek lehte harekette bulunmuştur¹⁰⁰. Yine Türk Gazeteciler Birliğinin 1947 yılı Aralık ayındaki toplantısında *Son Tasvir* gazetesini temsilen Baban da hazır bulunmuş ve alınan kararları onaylamıştır. Toplantıda basının millî meselelerde ve özellikle dış tedbirler karşısında tek cephe olduğu, tartışma hürriyetinin her türlü suiistimalini önlemekte iş birliği yapacağı alınan kararlar arasındadır¹⁰¹. Baban'ın mesele millî dava olduğunda hassasiyet taşıdığı görülmektedir.

Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü bütçesinin de görüldüğü 1947 yılı Aralık ayı sonlarında düşüncelerini beyan eden Cihad Baban, Anadolu Ajansı'ndan duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir. Bütçeden Anadolu Ajansı'na 670 bin lira ayrılmış olmasını, Ajansın ülke içinde ve dışında vazifesini yapamamasını tenkit etmiştir. Baban'a göre ülke matbuatında Anadolu Ajansına ihtiyaç bulunmamaktadır. Ancak Anadolu Ajansı, hükûmetin tebliğlerinin, millî görüşle verilebilecek haberlerin iletim kanalı olarak görüldüğünden Baban'a olumsuz cevap verilmiştir¹⁰².

1955'te "İspat Hakkı" tartışmalarında DP'den ayrılan 19 arkadaşının tarafında yer almış ve bu grubun düşüncelerini yayan *Yeni Gün* gazetesini çıkarmıştır¹⁰³. Hürriyet Partisi'ne geçtikten sonra bu parti bünyesinde basın mevzusunda "İspat Hakkı" söylemini ısrarla dillendirmiştir. İspat Hakkı söylemi basına, basın çalışanlarına yönelik yaptırımların artması üzerine ortaya çıkmıştır. Hürriyet Partisi'nin Konya Kongresi'nde: "Eğer bugün İspat Hakkı olsaydı hapisshanede bulunan birçokları serbest olurlar, serbest olanların birçokları da hapisshanede olurlardı. İşte İspat Hakkı budur, arkadaşlar." diyerek İspat Hakkı tanınmamasının yol açtığı mağduriyetlere dikkat çekmiştir¹⁰⁴.

¹⁰⁰ **Vakit**, 27 Ocak 1947.

¹⁰¹ **Akşam**, 13 Aralık 1947.

¹⁰² **Ulus**, 28 Aralık 1947.

¹⁰³ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/168095/001518618006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 29.12.2021.

¹⁰⁴ **Akis**, C IX, S 154, Yıl 3, 20 Nisan 1957, s.9.

II.3. Basın Davaları

Aktif basın kimliği ve basın hassasiyeti doğrudan ya da dolaylı olarak Cihad Baban'ın çok sayıda dava içerisinde bulunmasına yol açmıştır. Para Piyesi Davası, Hamlet Davası, Matbuat Davası, Somuncuoğlu Davası bu davalardan yalnız birkaçıdır.

Para Piyesi, Şehir Tiyatrosu'nda oynanan Para Piyesi etrafındaki tartışmaların doğurduğu davadır. Para Piyesi eserinin yazarı Necip Fazıl Kısakürek tarafından, Para Piyesi'nin intihal olduğuna dair Peyami Safa'nın yazdığı bir makaleden dolayı Peyami Safa ile yazının yayınlandığı *Tasvir-i Efkâr* gazetesi sahibi Zeyyad Ebüzziya ve neşriyat müdürü Cihad Baban aleyhlerine 1942 Nisan ayında açılmıştır. Kısakürek, Safa'nın yazısında kendisine hakaret ettiği, kendisinin Para Piyesi'ni intihal yoluyla kaleme aldığı tenkidine maruz bırakıldığı iddiasındadır¹⁰⁵. Tenkit yazısından kaynaklı Para Piyesi Davası, Kısakürek ve Safa'nın barışması ile çok uzamadan kapandığından Baban ve aleyhlerinde dava açılanlar herhangi bir cezai yaptırıma uğramamışlardır¹⁰⁶.

Hamlet Davası, Celaleddin Ezine tarafından Muhsin Ertuğrul ve Muhsin Ertuğrul tarafından da Peyami Safa ve *Tasvir-i Efkâr* gazetesi aleyhine açılan ve genel olarak Hamlet Piyesi'nin temsili tartışmasından çıkan hakaret davalarının adıdır¹⁰⁷. Davaya; Muhsin Ertuğrul, Neyyire Ertuğrul, Zeki Coşkun, Peyami Safa, Celaleddin Ezine, Cihad Baban ve Zeyyad Ebüzziya gibi ünlü kişileri kapsadığından “Büyük bir sanat ve kültür davası” yakıştırmaları yapılmıştır¹⁰⁸. Ezine'nin, iyi oynatmadığına kani bulunduğu Hamlet Piyesi'nin kusurlu bazı taraflarını *Tasvir-i Efkâr* gazetesinde tenkide kalkışması üzerine, Muhsin Ertuğrul ve taraftarları ile Ezine arasında yaşanan hakaret dava sürecini başlatmıştır. Dava, Safa'nın da Şehir Tiyatrosunun vaziyeti ile Muhsin Ertuğrul'un tiyatroyu tahakkümüne almasını *Tasvir-i Efkâr* gazetesinde tenkit edince, Peyami Safa, Cihad Baban ve Zeyyad Ebüzziya'yı kapsayacak şekilde genişlemiştir¹⁰⁹. Cihad Baban *Tasvir-i Efkâr* gazetesi yazı işleri müdürü, Ziyad Ebüzziya da gazetenin sahibi olduklarından dava

¹⁰⁵ **Haber**, 11 Nisan 1942; **Son Posta**, 12 Nisan 1942; 14 Nisan 1942; **Akşam** 19 Nisan 1942; **Vakit**, 7 Mayıs 1942.

¹⁰⁶ **Son Posta**, 6 Mayıs 1942.

¹⁰⁷ **Son Posta**, 9 Kasım 1941; **Akşam**, 25 Kasım 1941; **Cumhuriyet**, 30 Kasım 1941.

¹⁰⁸ **Vatan**, 20 Kasım 1941; **Son Posta**, 24 Kasım 1941.

¹⁰⁹ **Akşam**, 25 Kasım 1941.

sürecinde ifade vermek suretiyle savunmalarını yapmışlardır¹¹⁰. Baban savunmasında şunları söylemiştir: “Gerek Celaleddin Ezine’nin gerek Peyami Safa’nın yazılarını gazeteye girmeden evvel ben okudum, tetkik ettim, bu yazılarda şahsi bir hakarete istinad eden bir nokta bulmadım, görmedim. Celaleddin Ezine’nin yazısında Ertuğrul Muhsin’in adı dahi geçmemiştir.”¹¹¹ Baban’a göre yalnız tenkit amacı olduğundan yazıda suç kastı aranmamalıdır¹¹².

Hamlet Davası, Şehir Tiyatrosundan Aktör Talat Artemel tarafından Peyami Safa, Cihad Baban ve Ziyad Ebüzziya aleyhine açılan dava ile daha da boyut kazanmıştır¹¹³. Artemel, Peyami Safa’nın “Tiyatromuzun Hali Ne Olacak” başlıklı yazısında kendisine hakaret edildiğini ileri sürmüştür¹¹⁴. Davaya bilirkişi olarak Sıddık Sami Onar, Ahmed Hamdi Tanpınar ve Burhan Balumar tayin edilmişlerdir. Bilirkişi raporunda; Celaleddin Ezine’nin makalesinde tahrik edici bazı cümleler bulunmakla birlikte, bunun Muhsin Ertuğrul’a hakaret mahiyetinde sayılamayacağını, makalenin bir tenkit yazısı olduğu sonucuna varılmıştır. Raporunda, Muhsin Ertuğrul’un cevabi makalesinin ise objektif tenkit sınırları dışına çıkılarak edebi ve ilmi bir tenkitte olmayan cümlelerle hakaret mahiyetinde yazıldığı belirtilmiştir¹¹⁵.

7 Ocak 1942 tarihinde, Hamlet davalarının ilk ve ana kısmında Cihad Baban, Peyami Safa ve Ziyad Ebüzziya altışar aya mahkûm edilmiş ve 100’er lira para cezası almışlarsa da cezaları tecil edilmiştir¹¹⁶. Artemel’in açtığı dava da 4 Şubat 1942 tarihinde sonuçlanmıştır. Bu davada Cihad Baban, Peyami Safa ve Ziyad Ebüzziya’ya altışar ay hapis cezası ve 100’er lira da para cezası verilmesi kararlaştırılmıştır. Ancak cezalar yine tecil edilmiştir. Böylece Hamlet Piyesi’nden çıkan davalar sonuçlanmıştır¹¹⁷. Diğer taraftan temyiz mahkemesince karar bozulduğundan dava, 6 Mayıs’ta tekrar görülmeye

¹¹⁰ **Cumhuriyet**, 30 Kasım 1941.

¹¹¹ **Vatan**, 20 Kasım 1941.

¹¹² **Son Posta**, 25 Aralık 1941.

¹¹³ **Cumhuriyet**, 4 Ocak 1942.

¹¹⁴ **Akşam**, 5 Şubat 1942.

¹¹⁵ **Cumhuriyet**, 18 Aralık 1941.

¹¹⁶ **Cumhuriyet**, 8 Ocak 1942; **Son Posta**, 8 Ocak 1942.

¹¹⁷ **Akşam**, 5 Şubat 1942; **Vakit**, 5 Şubat 1942.

başlanmış ve 3 Haziran'da nihai karar verilmiştir. Cihad Baban, Peyami Safa ve Ziyad Ebüzziya beraat etmişlerdir¹¹⁸.

Matbuat Davası, *Son Telgraf* ve *İkdam* gazeteleri sahibi Etem İzzet Benice'nin *Tasvir-i Efkâr* gazetesi aleyhine açtığı hakaret davasıdır. *Kızılay* gazetesinin İkdam kurumunda basılması üzerine Peyami Safa, *Tasvir-i Efkâr*'da bir fıkra yazmıştır. Yazısında, *İkdam* gazetesinin *Kızılay*'a karşı dürüst hareket etmediğini, *Kızılay* ismini şahsi menfaatine alet ettiğini söylemesi ve yazısında "Kızılay istismar edilemez" başlığını koyması dava gerekçesi olmuştur¹¹⁹. Peyami Safa, Cihad Baban ve Ziyad Ebüzziya hakkında hakareten açılan bu dava, mahkemenin yazının normal bir tenkit mahiyetinde olduğu ve hiçbir hakareti içermediği kanaatine varması üzerine beraat ile sonuçlanmıştır¹²⁰.

Somuncuoğlu Davası, "Somuncuoğlu İle Dertleşme" başlığı altında Cihad Baban'ın yazmış olduğu bir makalede, Basın-Yayın ve Turizm Bakanı Server Somuncuoğlu'nu küçük düşürücü ibareler bulunduğu iddiası ile açılan davanın adıdır. 13 Şubat 1959'da Toplu Basın Mahkemesi tarafından *Yeni Gün* gazetesi başyazarı Cihad Baban ile gazetenin Yazı İşleri Müdürü Mehmet Ali Kışlak birer yıl hapis ve 3000'er lira ağır para cezasına çarptırılmıştır. *Yeni Gün* gazetesinin de bir ay süreyle kapatılmasına karar verilmiştir¹²¹.

Cihad Baban'ın neşriyat davaları dolayısı ile milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılması talep edilmiştir. Bu yöndeki tezkere 1947 yılının Mayıs ayında TBMM'de görüşülmüştür¹²². Bu süreçte Baban'ın dokunulmazlığının kaldırılmadığı, Ankara Cumhuriyet Savcılığından Adalet Bakanlığına gönderilen 27 Ocak 1950 tarihli yazıdan anlaşılmaktadır. Yazıda yayın yoluyla hakarete buldukları şikâyet olunan *Zafer* gazetesi ile kapatılmış bulunan *Tasvir* gazetesinin sorumluları hakkında Matbuat Kanunu'nun ve Türk Ceza Kanunu'nun ilgili maddeleri gereğince kamu davaları açıldığı, sorumlulardan *Tasvir* gazetesinin sahibi İstanbul Milletvekili Cihad Baban hakkında kovuşturma yapılmak üzere milletvekili dokunulmazlığının kaldırılması talep edilmiştir. Talep; Adalet Bakanlığınan

¹¹⁸ *Son Posta*, 7 Mayıs 1942; *Cumhuriyet*, 4 Haziran 1942.

¹¹⁹ *Cumhuriyet*, 10 Ocak 1942.

¹²⁰ *Cumhuriyet*, 18 Şubat 1942.

¹²¹ *Milliyet*, 14 Şubat 1959; *Akis*, C XIV, S 242, Yıl 5, 21 Şubat 1959, s.13.

¹²² *Cumhuriyet*, 24 Mayıs 1947.

Başbakanlığa, Başbakanlıktan da TBMM'ye sunulmuştur¹²³. Baban'a yönelik bir başka yaptırım, TBMM'ye sunulan matbuat layihaları hakkındaki görüşünü bir başmakale ile açıklaması ve bu hususta hükümetle kesinlikle hemfikir olmadığını belirtmesi üzerine 1956 yılı Haziran ayında DP Genel İdare Kurulunca ihraç talebiyle haysiyet divanına sevk edilmesi olmuştur¹²⁴. Baban'ın tutumu, partiye, gruba karşı açıkça cephe almak, parti dayanışmasını bozmak olarak değerlendirilmiştir¹²⁵.

Cihad Baban da kimi zaman gazeteler hakkında dava açmıştır. *Gece Postası* gazetesinde “Siird Milletvekili Etem İzzet Benice'nin Demokrat Parti'ye Gececeği Yalan” başlıklı yazıda kendisine hakaret edildiğini iddia ettiği gazetenin Yazı İşleri Müdürü Haluk Cemal Beydeşmen; yine Etem İzzet Benice'nin sahibi olduğu *Son Telgraf* gazetesinde aynı mealde neşredilen bir yazıdan dolayı gazetenin Yazı İşleri Müdürü Nureddin Oryon aleyhine dava açmıştır¹²⁶.

Cihad Baban, tank olarak Adnan Menderes duruşmalarında Yassıada'da 6-7 Eylül olaylarına dair aleyhte ifade vermiştir. *Akis*, Adnan Menderes'in daha DP'nin muhalefet yıllarında Baban'dan hazzetmediğini, ancak kendisini “faydalı adam” sayarak tahammül ettiğini, iktidar yıllarında Menderes'in otoritesini sağlamaştırdıktan sonra Baban gibilerine ihtiyaç kalmadığını ve bu suretle zorlama, baskı içeren tedbirlere başvurduğunu yazmaktadır¹²⁷.

Cihad Baban'ın Balıkesir merkez kazası Hürriyet Partisi kongresindeki konuşmasını neşreden *Yeni Gün* gazetesi nöbetçi mahkeme kararıyla toplattırılmıştır. Neşredilen konuşmada hükümetin manevi şahsiyetini sarsıcı ve tahkir edici ifadeler kullanıldığı ileri sürülmüştür. Yazıdan dolayı gazetenin Yazı İşleri Müdürü Erdoğan Tokatlı da savcılığa sevk edilmiştir¹²⁸. Bu davalardan başka Baban hakkında, 1966 yılında Çanakkale milletvekili iken *Ulus* gazetesinde yayınlanan üç yazısı gerekçe gösterilerek savcılık tarafından kovuşturma başlatılmıştır¹²⁹.

¹²³ **BCA**, 30.10.0.0, 9/52/31.

¹²⁴ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/158939/001518641006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 29.12.2021.

¹²⁵ **Akşam**, 5 Haziran 1956.

¹²⁶ **Cumhuriyet**, 27 Ocak 1949.

¹²⁷ **Akis**, C XIX, S 326, Yıl 6, 31 Ekim 1960, s.19-22.

¹²⁸ **Akis**, C X, S 172, Yıl 4, 24 Ağustos 1957, s.6-10.

¹²⁹ **Akis**, C XXXV, S 616, Yıl 12, 9 Nisan 1966, s.13.

III. Siyasal Serüveni

III.1. Görev Aldığı Partiler

Cihad Baban, başka alternatif olmadığı için siyasi yaşamına Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) olarak girmiştir. Çok partili rejime geçildiği süreçte, Tek Parti tekelinden usanan çoğu aydın gibi Baban da DP'ye yakınlık göstermiştir¹³⁰. *Tasvir* gazetesi başyazarı iken İstanbul'dan bağımsız milletvekili adaylığını koymuştur¹³¹. Seçime katılan partilerden Kalkınma Partisi'nin de desteklediği Baban, 21 Temmuz 1946 Milletvekili Genel Seçimlerinde DP'nin İstanbul listesinden bağımsız milletvekili seçilerek TBMM çatısı altında siyasi göreve başlamıştır¹³². 1950 ve 1954 seçimlerinin her ikisinde İzmir'den DP adayı olarak milletvekili seçilmiştir¹³³. Ancak Baban, 1956 yılının 31 Ekim günü DP'den istifa etmiş, sonradan Hürriyet Partisi'ne geçmiştir¹³⁴.

1957 Seçimlerinde milletvekili seçilemeyen ve TBMM dışında kalan Cihad Baban, 27 Mayıs İhtilalinden sonra kurulan Kurucu Mecliste görev almıştır¹³⁵. 5 Ocak 1961-20 Kasım 1961 tarihleri arasında görev yapan II. Millî Birlik Komitesi Hükûmeti'nde Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığına getirilmiştir¹³⁶. Bu bakanlıktan CHP Kurultayının kendisini Parti Meclisine seçmesi dolayısıyla istifa etmiştir¹³⁷. Baban, Parti Meclisine seçilmeden önce Hürriyet Partisi'nden CHP'ye geçmiştir¹³⁸. 1961 Seçimlerinde CHP'nin İstanbul, 1965 Seçimlerinde CHP'nin Çanakkale adayı olarak milletvekili seçilmiştir¹³⁹. 1969'dan itibaren ne CHP milletvekili ne de Parti Yönetim

¹³⁰ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/168095/001518618006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 29.12.2021.

¹³¹ **Cumhuriyet**, 14 Temmuz 1946.

¹³² **Cumhuriyet**, 17 Temmuz 1946; 24 Temmuz 1946; **Akşam**, 24 Temmuz 1946; **Ulus**, 14 Temmuz 1948; **Akis**, C XIX, S 318, Yıl 6, 19 Eylül 1960, s.10.

¹³³ **Yeni İstanbul**, 18 Mayıs 1950; **Vatan**, 13 Nisan 1954.

¹³⁴ **Akis**, C XIX, S 318, Yıl 6, 19 Eylül 1960, s.10; **Akis**, C VIII, S 132, Yıl 3, 17 Kasım 1956, s.8; **Cumhuriyet**, 30 Kasım 1956; Cihad Baban, **Politika Galerisi**, Timaş Yayınları, İstanbul 2009, s.72.

¹³⁵ **TBMM, Tercüme-i Hal**, HT. 1417.2.2; Baban, **Politika Galerisi**, s.233.

¹³⁶ Aydın, Taşkın, **a.g.e.**, s.80. Helvacı'ya göre, Baban'ın HP geçişi, CHP parti yönetimi içinde yer alması ve DP'ye muhalif olması Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığına getirilmesindeki olasılıklardır. Bk. Helvacı, **a.g.t.**, s.187.

¹³⁷ **Akis**, C XXII, S 375, Yıl 8, 4 Eylül 1961, s.17.

¹³⁸ **Akis**, C XVIII, S 307, Yıl 6, 6 Temmuz 1960, s.21; **Akis**, C XX, S 336, Yıl 6, 5 Aralık 1960, s.25.

¹³⁹ **TBMM, Tercüme-i Hal**, HT. 1417.4.1; **TBMM, Tercüme-i Hal**, HT. 1417.4.2; **Hürriyet**, 29 Eylül 1984.

Kurulunda yer almaktadır¹⁴⁰. CHP'den istifası ise 10 Temmuz 1972'de gerçekleşmiştir¹⁴¹.

Cihad Baban, siyasi yaşamının ilk döneminde İstanbul bağımsız milletvekili olmasına karşın DP'ye yakınlık göstermiştir. DP il ve ilçe teşkilatlarının kongre ve toplantılarına sıklıkla katılım sağlamıştır. Baban 11 Mart 1947 tarihinde Celal Bayar'ın Bakırköy'de DP mensupları ile gerçekleştirdiği toplantıya katılmıştır. Celal Bayar ve Adnan Menderes dışında bu toplantıda konuşma yapanlardan biri olan Baban, DP'nin büyük kongrede aldığı kararlardan, DP'ye sürülmek istenen lekelerden bahsetmiş ve bu lekeleri reddetmiştir¹⁴². 18 Temmuz 1947 tarihli DP Teşvikiye Ocağı kuruluş yıldönümünün yanı sıra 1 Ağustos 1947 tarihli DP Alemdar bucağı ve Alemdar semt ocağının açılış yıldönümüne katılmış ve bir konuşma yapmıştır¹⁴³. Ayrıca DP'nin 30 Nisan 1949 tarihindeki Zonguldak mitinginde DP Genel Başkanı Celal Bayar'a refakat eden ve konuşma yapan milletvekillerinden biridir¹⁴⁴. 29 Mayıs 1949 tarihinde gerçekleştirilen DP'nin Eskişehir İl Kongresi'nde ve DP Eminönü ilçesinde gerçekleştirilen 24 Temmuz 1949 tarihli toplantıda da yer almıştır¹⁴⁵. Diğer taraftan Baban'ın başyazarı olduğu *Tasvir*, DP'nin bir bakıma İstanbul'daki resmi sözcüsü gibi hareket etmiştir¹⁴⁶. Ancak DP ile yakın ilişkiler içerisinde bulunan Baban, milletvekilliğinin ilk döneminin sonlarına kadar DP'ye geçmiş değildir. Nitekim *Ulus* gazetesinin muhtelif nüshalarında Baban için, “Müstakil, demokrat, muhalif başyazar” nitelemesi yapılmıştır¹⁴⁷. Yeni Sabah'ın 11 Mart 1949 tarihli nüshasında da “Müstakil Milletvekili Cihad Baban” tanımlaması geçmektedir¹⁴⁸. 14 Mayıs 1950 Seçimlerine yakın DP'ye geçtiği anlaşılmaktadır¹⁴⁹.

¹⁴⁰ Helvacı, a.g.t., s.227.

¹⁴¹ Helvacı, a.g.t., s.247.

¹⁴² **Cumhuriyet**, 12 Mart 1947.

¹⁴³ **Cumhuriyet**, 19 Temmuz 1947; **Cumhuriyet**, 2 Ağustos 1947.

¹⁴⁴ **Yeni Sabah**, 1 Mayıs 1949.

¹⁴⁵ **Akşam**, 30 Mayıs 1949; **Akşam**, 25 Temmuz 1949.

¹⁴⁶ **Ulus**, 14 Ağustos 1949.

¹⁴⁷ **Ulus**, 11 Ağustos 1949; **Ulus**, 14 Ağustos 1949.

¹⁴⁸ **Yeni Sabah**, 11 Mart 1949.

¹⁴⁹ **Akis**, C XII, S 193, Yıl 4, 18 Ocak 1958, s.7. Akis'in mezkûr sayısında; “DP'nin İstanbul Milletvekili Cihad Baban” ifadesi Baban'ın nihayet devamlı irtibat halinde olduğu DP'ye geçtiğini göstermektedir.

III.2. TBMM Çatısı Altındaki Faaliyetleri ve Kanun Teklifleri

Cihad Baban, siyaset sahnesindeki yaşamında silik ve gelişmelere karşı duyarsız bir görüntü çizmekten uzak kalmıştır. Değişik mevzulara dair sözlü sorularının olduğu ve kanun tekliflerinde bulunduğu görülmektedir. *Yeni Sabah* ve *Gerçek* gazetelerinin hangi sebebe dayanılarak kapatıldığı, Bakanlar Kurulunun iki gazeteyi açma kararı vermeyi düşünüp düşünmediği hususlarının aydınlatılması hakkında bağımsız milletvekili iken sözlü soru önergesi vermiştir. Soru önergesine cevabında özetle Başbakan Recep Peker, mezkûr gazeteler hakkında karar verme yetkisinin doğrudan doğruya Sıkıyönetim Komutanına ait olduğunu söylemiştir¹⁵⁰. Cihad Baban'ın yine Devlet tarafından satın alınan Şirket-i Hayriyenin emeklileri hakkında Ulaştırma Bakanlığına sözlü sorusu olmuştur¹⁵¹. “Devlet tarafından satın alınan Şirket-i Hayriyenin emeklileri hakkında ne gibi bir muamele yapılmıştır? Bu bir avuç insanın içinde buldukları zor durumdan kurtarılmaları için Bakanlık ne düşünmektedir?” Sorular Ulaştırma Bakanı Şükrü Koçak tarafından cevaplanmıştır¹⁵². Şirket-i Hayriyenin malul, emekli, dul ve yetimleri; TBMM Başkanlığına ve üyelerine hitaben yazdıkları açık mektupta, Baban'ın dertleriyle ilgilenmeleri karşısında minnet ve şükranlarını arz etmişlerdir¹⁵³. 1956 yılı sonlarında Hürriyet Partisi milletvekili iken Kıbrıs hakkında DP'nin cevaplama için sözlü sorusu olmuştur. Baban, Menderes hükûmetlerinin 1954'ten itibaren Kıbrıs mevzusunda taviz vermelerini eleştirmektedir. Sözlü soru, Başbakan Adnan Menderes tarafından cevaplanmıştır¹⁵⁴.

Kanun tekliflerinden birini 1948 yılı Aralık ayında Adnan Adıvarla birlikte vermiştir. Teklif, İstiklâl Mahkemeleri kanun ve eklerinin yürürlükten kaldırılmasını içermektedir¹⁵⁵. İç İşleri Komisyonunda da görüşülen teklif 4 Mayıs 1949 tarihinde TBMM'de kabul edilmiştir¹⁵⁶. Böylece Cumhuriyet tarihinde önemli izler bırakan İstiklâl Mahkemelerinin yürürlükten kaldırılmasında Baban'ın büyük bir etkisi olmuştur. Diğer bir kanun teklifini

¹⁵⁰ **Ulus**, 14 Eylül 1946.

¹⁵¹ **Ulus**, 12 Ocak 1948.

¹⁵² **Ulus**, 13 Ocak 1948.

¹⁵³ **Yeni Sabah**, 1 Haziran 1948.

¹⁵⁴ **Akis**, C VIII, S 138, Yıl 3, 29 Aralık 1956, s.4; **Akis**, C IX, S 139, Yıl 3, 5 Ocak 1957, s.6.

¹⁵⁵ **Akşam**, 14 Aralık 1948.

¹⁵⁶ **Ulus**, 5 Mayıs 1949.

CHP Çanakkale Milletvekili iken vermiştir. “Türk Fen Bilgileri Akademisi” ile “Türk Akademisi” Kurulması Hakkındaki Kanun teklifinde Baban, her iki akademinin kurulma gerekçesine şu şekilde yer vermektedir: “İkinci Beş Yıllık Plân, millî kalkınmamızı başarı ile yapabilmemiz için, yetenekli insan gücüne olan ihtiyacı birçok yerde belirtmektedir. Türkiye, fen ve bilgi alanında kalifiye elemana her şeyden daha fazla muhtaçtır.” Bu bağlamda verilecek armağanlarla fizik, kimya, biyoloji, tıp, matematik alanlarında ilmi ve teknik girişimleri teşvik etmek, bu doğrultuda girişimde bulunacak kişilere imkân hazırlamak, ortaya çıkacak çalışmalarını yayın ve sair suretlerle kamuya mal etmek lüzumundan dolayı “Türk Fen Bilgileri Akademisi” ile “Türk Akademisi” kurulmuştur¹⁵⁷.

III.3. Siyasi Çizgisi ve Düşünceleri

Cihad Baban, belirtildiği üzere siyasete atıldığı ve milletvekili seçildiği ilk yıllarda DP çizgisinde hareket etmiştir. Bu bağlamda düşünceleri DP'nin kuruluş programı ve bu programa yön veren ruh doğrultusunda şekillenmiştir. Daha milletvekilliğinin ilk yılında DP'nin bir gün iktidarı ele alacağına inancının tam olduğunu belirtmiştir¹⁵⁸. Baban, dar ve kabuğuna çekilmiş bir siyasetçi olmaktan ziyade düşüncelerine inanan ve onları zamanı geldiğinde savunan bir kalem sahibiydi. Demokrasinin Türkiye’de yerleşmesini samimi bir şekilde isteyenlerden biri idi¹⁵⁹. Kendisini en çok sevindiren gelişme 14 Mayıs 1950 Seçimleri olmuştur. Çünkü Baban’a göre bu seçimlerle millî irade gerçek anlamda tecelli etmiştir¹⁶⁰.

Cihad Baban’ın bağımsız milletvekilliğinden DP’ye, Hürriyet Partisi’nden CHP’ye kayan bir siyasi çizgisi vardır. 27 Mayıs 1960 Darbesi’nden sonra uzun yıllar şiddetle karşı çıktığı CHP saflarında yer almaya başlamıştır¹⁶¹. Partiler arası geçişgenliği Selçuk İrdem’e göre değişen karakterinin değil inandığı ve değişmeyen doğrularının bir sonucudur¹⁶². Haldun Taner de eylemin, siyasetin içindeki insanın hatalar yapmasının kaçınılmaz olduğunu,

¹⁵⁷ Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, **Türk Kültürü**, S 67, Yıl 1968, s.527-534.

¹⁵⁸ **Cumhuriyet**, 30 Temmuz 1947.

¹⁵⁹ **Akis**, C VIII, S 129, Yıl 3, 27 Ekim 1956, s.13.

¹⁶⁰ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/149662/001518642006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 30.12.2021.

¹⁶¹ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/149436/001518616006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 03.01.2022.

¹⁶² **Son Havadis**, 1 Ekim 1984.

Türkiye gibi bir ortamda çelişkilere düşeceğini, düşürüleceğini, dolayısıyla tenkit edilecek taraflarının olduğunu ifade etmektedir. Bu gelişme ve değişimler içinde Baban'ın ülkücü, Atatürkçü, yurtsever ve basın hürriyetinden yana kişiliği tutarlılık göstermiştir¹⁶³. Mehmet Barlas ise: “ ... Cihad Baban, gazetecilik ile politikacılığın, sanıldığı aksine, birbirlerine zıt iki meslek olduğunu yaşamı ile kanıtlamış bir meslek büyüğümüzdü.” der. Çeşitli partilerin içinde yer almasına karşın mesleğinin gereği olan bağımsızlığı büyük bir mücadele ile korumaya çalışmıştır¹⁶⁴. Altan Öymen'e göre de siyasal yaşamında değişik kamplarda bulunmuş olması, esasında başlangıçtaki “muhafazakâr-liberal” çizgisinde kalmak isteşinden kaynaklanmıştır¹⁶⁵. CHP'den kopuşu da “Ortanın Solu” söylemine karşı çıkışıyla gerçekleşmiştir¹⁶⁶. Siyasal kutuplaşmanın ve toplumsal şiddetin arttığı 1970'ler ortamında, devletin, siyasi partilerin ve anayasal organların önderliğinde toplumsal barış arayışının öne çıkması, buna karşılık sivil alanda özgürlük arayışının ikinci planda kalmasına bağlı olarak 12 Eylül rejiminde görülen devletin kutsallaşmasını sürdüren merkez sağda yer alan bir siyasetçi kimliğine bürünmüştür¹⁶⁷.

Cihad Baban'ın 1960 darbe rejiminde görev almasının arka planında politikanın demokrasi ve özgürlük kavramlarından çok bireysel beklenti ve çıkarların öne çıkmasını durdurmak ve halkın geliştirilmesinin devlet eliyle sağlanması fikrini benimsemesi yer almaktadır. Yine 1970'lerde Baban'ın aktif siyasetin dışında olmasına rağmen toplumsal şiddeti kontrol edemeyen siyasi partilere inancını kaybetmesi ve devlet otoritesini talep etmesi, 12 Eylül rejiminin onu bakan olarak seçmesini sağlamıştır¹⁶⁸. Ancak 1960 ve 1980 darbe dönemlerine, diğer bir deyişle onarım dönemlerine denk gelen bakanlıkları kısa sürmüştür. Sivil yönetimin üstünde güçlerin varlığı böyle dönemlerde bakanlık yapmayı oldukça zorlaştırmaktaydı. Hatta kendisi, “27 Mayıs'tan sonra Bakanlığımda neler çektim bilsen.” demiştir. Oktay Akbal,

¹⁶³ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/168095/001518618006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 29.12.2021.

¹⁶⁴ **Milliyet**, 1 Ekim 1984.

¹⁶⁵ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/158686/001518617006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 30.12.2021.

¹⁶⁶ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/149436/001518616006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 03.01.2022; Helvacı, **a.g.t.**, s.3.

¹⁶⁷ Helvacı, **a.g.t.**, s.250.

¹⁶⁸ Helvacı, **a.g.t.**, s.4-7.

Cihad Baban'ın bu söylemine karşılık 12 Eylül'den sonra yeni bir onarım döneminin bakanı olarak görev almasını yadırgamaktadır. Yine Akbal, Baban'ın Kültür Bakanlığı döneminde kitapların depolara tıklılması gibi birçok yanlış işlere seyirci kalışını, bir gazetecinin, bir kültür adamının yapmaması gereken hareketlerde bulunuşunu tenkit etmiştir¹⁶⁹.

Cihad Baban, siyasetin ülke bekası ve ülke çıkarları üzerinden şekillenmesi gerektiği fikrinde olup temel argümanlarından biri uzlaşma siyasetidir. Ancak Baban'a göre II. Meşrutiyet Dönemi'nden 1980 Eylül Darbesi'ne gidilen sürece kadar uzlaşma siyaseti partiler arasında gerçek anlamda yer edinememiştir. Nitekim Baban'da, İttihat ve Terakki Fırkası ile Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın, DP ile CHP'nin ve ülkenin kritik bir süreçten geçtiği 1970'lerin sonu itibarı ile Adalet Partisi ile CHP'nin ülke çıkarlarına dair en önemli meseleler üzerinde uzlaşmadığı kanaati hasıl olmuştur. Oysa makul olan ülke çıkarları adına partilerin kendi iddialarını ve kendi kaprislerini bir tarafa bırakarak, aralarındaki düşmanlığın boyutu ne kadar büyük olursa olsun devletin bekası yolunda uzlaşmalarıdır¹⁷⁰.

676

Cihad Baban, 1946 Genel Seçimleri üzerine birtakım değerlendirmelerde bulunmuştur. İnönü'nün 1946 Seçimlerinden önce: "Seçimlerin yalnız dürüst olması kâfi değildir, o seçimlerin dürüst olduğuna vatandaşların da inanması lazımdır." dediğini, ancak ne yazık ki bu sözün söylemde kaldığını ve tatbik edilemediğini, seçimlerde yolsuzluk yapıldığını belirtmiştir. Hatta Baban'a göre CHP, yolsuzluklarını meşru göstermek için DP'nin hazır olmadığı, ağzı süt kokan çocuğa iktidarın teslim edilemeyeceği gibi bahanelere sığınmıştır. Baban, 1950 Genel Seçimlerine gidilen bir süreçte seçimlerin dürüstçe yapılacağı hususunda da kuşku duymuştur¹⁷¹. Meşrutiyetten beri seçim üzerinde devamlı surette iktidardaki partilerin etkili olduğu ve bu sebeple hiçbir zaman halkın iradesinin gerçek anlamda hâkim olamadığı kanısındadır¹⁷². Benzer bir anlayışla Hürriyet Partisi'ne geçtiğinde ve 1957 Genel Seçimlerine gidilen süreçte, bu defa DP'yi demokratik olmayan uygulamalarından dolayı tenkit etmiştir. Baban'a göre DP iktidarının güdümündeki mevcut Seçim Kanunu ve diğer antidemokratik kanunların

¹⁶⁹ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/149436/001518616006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 03.01.2022.

¹⁷⁰ Cihad Baban, "İşbirliği Ama Nasıl", **Meydan Dergisi**, S 567, Mart 1979, s.17.

¹⁷¹ **Zafer**, 4 Ocak 1950.

¹⁷² **Zafer**, 5 Mayıs 1950.

yarattığı hava içinde seçimlerde bulunmak akıl ve mantığın alacağı bir iş değildir¹⁷³.

Cihad Baban'ın çoğu zaman CHP'deki mevcut kimi yapıları ve uygulamaları tenkit ettiği görülmektedir. Tek Parti anlayışına tenkitte bulunurken, CHP erkânının yerlerini başkalarına terk etmelerini lüzumlu görmektedir. Değişiklik, devlet idaresine taze kuvvetler ve taze bir zihniyet getireceğinden devleti içinde bulunduğu statik muvazeneden kurtaracaktır. Baban'a göre Tek Parti sisteminin sakat ettiği bir bünyeden medet ummak harem ağasından çocuk beklemek kadar gayri kabildir¹⁷⁴. Nitekim CHP, 1950 Seçimlerinde muhalefete geçince de eski geleneklerin ve Tek Parti sisteminin icabı olan hastalıklarından vazgeçmemiştir¹⁷⁵.

Cihad Baban'ın tenkidine konu olan hususlardan biri de şeflik sistemidir. CHP'nin eskiden beri devam eden şef sisteminden kendisini kurtaramadığını belirtmiş ve devamında şeflik sistemi ile ilgili şu noktalara dikkat çekmiştir:

“Şef sistemi, parti lideri yetiştirmediği için, İnönü ortadan çekildiği takdirde Halk Partisi'nin vahdetini koruyacak kimse kalmayacak ve İnönü de fâni olduğunda bu boşluk doldurulmadığına göre iş Güleklere falan kalıyor demektir ki bu hal Halk Partisi'nin akıbetini emniyetle mütalaa etmemize mani olmaktadır.”¹⁷⁶

Cihad Baban, İsmet İnönü hakkında sabık bir diktatör nitelemesi yapmakta, devlet reisliği zamanında ve öncesinde ülkede acı hatıralar bırakan zulüm hamlelerine adının karıştığını belirtmektedir¹⁷⁷. Baban, iktidardaki veya muhalefetteki bir partinin demokrasi dışı uygulamalarla yaptırımlara maruz bırakılmasına karşıdır. Ortada işlenmiş bir suç varsa, suç teşekküllere değil, işleyen şahıslara mal edilmelidir¹⁷⁸.

Cihad Baban, CHP iktidarını ve uygulamalarını sıklıkla tenkit etse de iktidar partisinin aldığı kimi kararları yerinde bulup iktidarı takdir etme davranışı

¹⁷³ **Akis**, C X, S 159, Yıl 4, 25 Mayıs 1957, s.6.

¹⁷⁴ **Akşam**, 26 Haziran 1949.

¹⁷⁵ **Zafer**, 10 Haziran 1950.

¹⁷⁶ **Akşam**, 25 Şubat 1954.

¹⁷⁷ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/149438/001518613006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi, 29.12.2021.

¹⁷⁸ **Akis**, C XXII, S 372, Yıl 8, 14 Ağustos 1961, s.12; **Akis**, C XXXVII, S 662, Yıl 13, 25 Şubat 1967, s.18-19.

sergileyebilmiştir. 1947 yılı içinde hükûmetin sıkıyönetimi kaldırmakla iyi niyetini ortaya koyduğunu belirtmiş ve devamında şu sözleri sarf etmiştir:

“Sıkıyönetim kaldırıldıktan sonra Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu’nu değiştirmemesi için ortada sebep yoktur. Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu ile sıkıyönetim kalktıktan sonra da Seçim Kanunu’na el atılacağı anlatılmıştır. Sıkıyönetimin kaldırılmasını müteakip, Halk Partisi’ne samimiyetsizlik izafe etmek için fazla sabırsızlık gösterilmemelidir... Şimdi millî temayüllere uygun olarak hareket etmek isteyen bir Halk Partisi var... Örfî idareyi kaldırdı. Daha evvel İskân Kanunu’nu değiştirdi. Seçim Kanunu’nu, Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu’nu değiştireceğini söylüyor. Sözünü tutup tutmayacağını bir iki ay içinde anlayacağız.”¹⁷⁹

Cihad Baban, süreç içerisinde Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu’nda ve Seçim Kanunu’nda muhalefetin de tasvip ettiği değişikliklerin yapılmış olmasını memnuniyetle karşılamıştır¹⁸⁰.

Cihad Baban, ikili meclis sisteminden yanadır. Mebusan Meclisi dışında Ayan Meclisinin olması gerektiği düşüncesindedir. Baban, ikili meclis olsaydı daha önce yaşanan bazı milletvekillerinin kanuna aykırı şekilde meclisten atılmaları, Celal Bayar’a karşı düşmanlık ibraz etti diye mahkûm bir belediye reisinin affedilmesi, memurların hataları yüzünden halktan toplanan fazla şeker paralarını irad kaydettik diye işin içinden çıkmaları, Özalp’te öldürülen vatandaşların cesetlerini örten esrarın senelerce kapalı kalması gibi olayların yaşanmayacağını ileri sürmüştür. Bu bağlamda Baban’a göre Ayan Meclisi esasında bir kalkan işlevi görmektedir¹⁸¹.

Cihad Baban, komünizme ve komünizmin Türkiye’de yayılmasına karşıdır. Komünizmin ülkede gelişip yayılmasından yalnız CHP’nin mesul olduğu düşüncesindedir¹⁸². Eğitim mevzusunda millileşmeden yana olup yasalarda da yer aldığı haliyle eğitimin her kademesinde milliliğin esas tutulmasını isteyen Baban, komünist ideolojinin öğrenciler arasında revaç bulması taraftarı değildir¹⁸³.

¹⁷⁹ **Ulus**, 19 Aralık 1947.

¹⁸⁰ **Zafer**, 14 Şubat 1950.

¹⁸¹ **Akşam**, 28 Aralık 1948.

¹⁸² **Yeni İstiklâl**, 7 Aralık 1966.

¹⁸³ Baban, “İşbirliği Ama Nasıl”, s.16.

Cihad Baban, ilk dönemlerde DP'ye olan inancını korumuş ve DP'yi icraatlarında takdir etmiştir. 24 Nisan 1950 tarihli bir yazısında, memleket kaygısı ile hareket eden DP'nin bir nizam ve kanun partisi olduğunu, memleketi tahrip edecek düşüncelerle mücadelede her zaman CHP'nin önünde yer aldığını açıklamıştır¹⁸⁴. Ancak sonradan Baban'da DP'nin 1946 ruhundan ayrıldığı düşüncesi hâkim olmuştur. Eski prensiplerin parti içinde müdafaasının yapılamaması kendisini rahatsız etmiştir¹⁸⁵. Dahası DP'nin iktidarından emin olması üzerine anti-demokratik uygulamalara başlaması, 1946 ruhuna inanan ve demokrasi arayışında olan Baban'ın partiye yollarını ayırma sürecini başlatmıştır¹⁸⁶. Bir bakıma büyük umutlarla dâhil olduğu DP'den umduğunu bulamamış, DP'nin değişim geçirdiğinden hareketle bir bocalama sürecine girmiştir¹⁸⁷. Başlangıçta DP'nin menfaatlerini düşünerek parti içerisinde oluşan tenkitkâr hizipte yer almıştır¹⁸⁸. Bocalama sürecini atlattıktan sonra aldığı kararla 1956 yılında DP'den istifa ederek Hürriyet Partisi'ne geçmiştir. 29 Kasım 1956 tarihinde Hürriyet Partisi İl Merkezinde basın mensupları ile gerçekleştirdiği bir toplantıda Hürriyet Partisi'ne geçme gerekçesine yer vermiştir. Başbakan Adnan Menderes'e yazdığı mektupta da Hürriyet Partisi'ne geçme sebeplerini izah etmiştir. Basın mensuplarına şu izahatta bulunmuştur:

“DP faaliyetlerinin 1946 senesinde vazedilen prensiplere uymaması ve kendi sözlerinden dönmüş olması sebebi ile bu partiden ayrılmış bulunuyorum. Partinin prensiplerinden dönülmesi, mevcut vaatlerin yerine getirilmemesinden ibaret kalmayıp, matbuat, toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanunları ile insan haklarına, halkımıza ve milletlerarası taahhütlere aykırı bir siyasi gerileme kaydedildi. Birçok prensipleri kabul ederek seçilen DP milletvekillerinin bu gidişe müsaade etmeyeceklerini zannederdim; istifamı da bu ümitle geciktirmiştım. Hadisat evvela bu prensiplerin tahakkukuna mani olacak şekilde kuvvetli cereyan etti; bilahare de Menderes, kendi üstündeki

¹⁸⁴ Zafer, 24 Nisan 1950.

¹⁸⁵ Akis, C VIII, S 130, Yıl 3, 3 Kasım 1956, s.7.

¹⁸⁶ Helvacı, a.g.t., s.152.

¹⁸⁷ Akis, C VII, S 110, Yıl 3, 16 Haziran 1956, s.10; Akis, C VIII, S 181, Yıl 3, 10 Kasım 1956, s.6; Milliyet, 1 Ekim 1984.

¹⁸⁸ Akis, C VIII, S 130, Yıl 3, 3 Kasım 1956, s.7.

murakabeye kendi murakıp oldu. Bu duruma grup mukavemet gösteremedi, neticede yollarımız ayrıldı.”¹⁸⁹

Diğer taraftan Cihad Baban, Adnan Menderes’in icraat mevzusunda kendi düşüncelerine ortak kabul etmeyişini hastalık olarak değerlendirmekte ve yaşanan aksaklıkların bu hastalıktan kaynaklandığını ileri sürmektedir¹⁹⁰. Yine basın hürriyeti savunuculuğu, Baban’ı DP ile karşı karşıya getirmiş ve bu yaklaşımı DP’den ayrılmasına yol açan gerekçelerden biri olmuştur¹⁹¹. Dâhil olduğu Hürriyet Partisi iktidara gelirse ve davasından uzaklaşırsa bu parti ile de mücadele edeceği hususunda basın mensuplarının dikkatini çekmiştir¹⁹². Bir bakıma DP döneminin anormal şartları kendisini parti değiştirmeye zorlamıştır¹⁹³.

Cihad Baban, muhalefete geçtiğinde DP anlayışını tenkit eden yazılar yazmış ve söylemlerde bulunmuştur. Hürriyet Partisi çatısı altında DP iktidarına ve özellikle Adnan Menderes’e karşı sert bir muhalif kesilmiştir. Bir beyanatında Adnan Menderes’i hedef alarak, 1957 Genel Seçimlerine gidilen süreçte mücadelenin ülkenin geleceğine tahakküm etmek isteyen bir adamla bizzat Türk Milleti arasında geçeceğini, bu adamın paçasına yapışarak onu yıkmanın gerekli olduğunu, Menderes’in tiranlık uygulamalarının hürriyet ve demokrasiden eser bırakmadığını dile getirmiştir¹⁹⁴. Menderes’in 1958 Eylül’ünde Irak örneğinden yola çıkarak muhalefetin ihtilal hazırlığında olduğu açıklaması karşısında, vehimler içinde yaşayan bir başvekilin sağlam ve selim kararlar vererek ülkeyi yönetmesinin zorluğuna vurgu yapmıştır¹⁹⁵. Diğer taraftan Baban’a göre hızlı enflasyon ve DP iktidarının memnuniyetsizlikleri zorlayıcı tedbirlerle bastırmaya kalkışması 27 Mayıs 1960 Darbesi’ne giden süreci hazırlamıştır¹⁹⁶.

Cihad Baban, kuvvetlerin denklığı prensibine taraftardır. Çünkü kuvvetlerin birliği prensibi ile demokratik sistem yürütülemez. Kuvvetlerin birliğinin

¹⁸⁹ **Cumhuriyet**, 30 Kasım 1956.

¹⁹⁰ **Cumhuriyet**, 30 Kasım 1956.

¹⁹¹ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/158686/001518617006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 30.12.2021.

¹⁹² **Cumhuriyet**, 30 Kasım 1956.

¹⁹³ **Akis**, C XX, S 336, Yıl 6, 5 Aralık 1960, s.26.

¹⁹⁴ **Akis**, C X, S 172, Yıl 4, 24 Ağustos 1957, s.6.

¹⁹⁵ **Akis**, C XIV, S 227, Yıl 5, 13 Eylül 1958, s.6-7.

¹⁹⁶ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/168402/001518634006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 29.12.2021.

diğer ismi zümrenin tahakkümüdür. İnsanların yalnız iyi niyetine güvenerek demokrasi iyi işletilemez. Nitekim istibdatı da müstebit iyi niyetlerle ve samimi düşünerek yapabilir. Bu itibarla fertlerin, zümrelerin müstebidane hareket etmemeleri için sistemi sağlam bir şekilde kurmak gerekir¹⁹⁷. Cumhurbaşkanı seçilecek kişinin tarafsız, zeki ve dünya ahvalini iyi tanıyan biri olması gerektiği kanaatindedir. Cumhurbaşkanı'nın tarafsız olmaması tüm dengeleri alt üst etmektedir. Cumhurbaşkanlığı seçimi uzlaşmaya dayalı olarak çözülmeli, bir kavga ve yıpratma meselesine dönüştürülmemelidir¹⁹⁸.

Cihad Baban, katılım sağladığı uluslararası platformlarda millî hassasiyet göstermiştir. Bu tutumuna 1940'lı yılların sonlarına doğru Bulgaristan'ın Türk azınlığına yaklaşımındaki tepkisi örnek verilebilir. Cenevre'deki Haberleşme Serbestisi Konferansı'na katılım sağlayan Türkiye heyetindeki üyelerden bir olan Baban, Bulgar delegesinin Türk azınlığa yönelik baskı ve zulümlerin uydurma haberler olduğu açıklamasına cevap vermiştir. Baban, Türkiye'nin özellikle saldırılar olduğunda meşru müdafaa hakkını kullanmaktan çekinmeyeceğine vurgu yapmıştır¹⁹⁹. Bulgaristan'daki Türklerin durumu Dublin'deki Parlamentolararası Birliği Konferansı gündemine de alınmıştır. Parlamentolararası Birliği'nin Fransa Meclisi Dış İşleri Komisyonu Başkanı M. Bennefous'un başkanlığındaki politik komisyonda söz alan Baban, Demirperde arkasında bulunan ve kendi hürriyetlerine malik olmayan memleketlerde akalliyetlere büyük zulümler yapıldığını, akalliyetlerin komünizme ram edildiklerini, malları, mülkleri ellerinden alınarak memleketten kovulduklarını, Bulgaristan'daki Türklerin de bu neviden hadiselerle misal teşkil ettiğini, 36 parlamento tarafından kurulan birliğin bu hususta bir takbih kararı vermesi gerektiğini söylemiştir. Baban'ın bu teklifi ittifakla kabul edilmiştir²⁰⁰.

Cihad Baban, Bülent Ecevit'i bazı olayları kendi düşüncesi doğrultusunda yorumlarken, o olaylarla çelişkiye düştüğünü hesaplamaması karşısında tenkit etmektedir. Baban'a göre 1974 yılında Kıbrıs'a asker sevkinde öncü rol oynayan Ecevit, harekâta "Barış Harekâtı", orduya da "Barış Gücü" ismini vermişse de harekât barış getirememiştir. Hatta Kıbrıs Barış Harekâtı

¹⁹⁷ **Akşam**, 12 Ekim 1949.

¹⁹⁸ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/168402/001518634006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 29.12.2021.

¹⁹⁹ **Yeni Sabah**, 11 Nisan 1948.

²⁰⁰ **Zafer**, 13 Eylül 1950; **Zafer**, 20 Eylül 1950.

dolayısıyla ülke, aradan geçen beş yıllık süre zarfında genişleyen siyasal olaylarla uğraşmak zorunda kalmıştır²⁰¹.

III.4. Değişik Mevzular Üzerine Yaklaşımları

Cihad Baban, bir aydının, özellikle de bir gazetecinin ülkesinin yakın tarihine vakıf olması gerektiği düşüncesindedir²⁰². Düşüncesini yaşamına tatbik ettiğinden, çok yönlü ve hemen her alanda belirli bir donanıma sahip olmayı başarmıştır. Buna karşın mütevazı bir duruş sergilemiştir. *Tasvir* gazetesi başyazarı olduğu 1940'lı yılların ortalarında sivil havacılık üzerine düzenlenen bir anketteki sorulara cevap verirken, mütevazılığı sarf ettiği şu sözlerde görülmektedir: “Sivil havacılığı ve genel olarak havacılığın gelişmesi için ne gibi tedbirler alınması gerektiği hakkında bir fikir veremeyeceğim. Bu iş o kadar ihtisasa dayanan ve teferruatı olan bir iştir ki bu hususta cevap verebilmek için kendimi salahiyetli görmüyorum.”²⁰³

Toplumsal ve millî meseleler üzerinde hassasiyetle duran Cihad Baban, toplumsal ve millî meselelere dair hassasiyetini hem gazeteciliği hem de milletvekilliği süresince devam ettirmiştir. 1940'lı yıllarda *Cumhuriyet* gazetesinde yer alan “Memleket Meselelerini Tetkik” köşesinde toplumsal ve millî birçok mevzuyu irdelediği görülmektedir. Meseleleri derinlemesine araştırarak, meseleleri yerinde görerek, tetkik seyahatleri gerçekleştirerek analiz etmesi gazetecilik yönünün ön plana çıkan bir vasfıdır. Bu köşedeki yazıları ile geniş bir ilgi uyandırmıştır²⁰⁴.

Mezkûr köşesindeki “Toprak Davamız” başlığını taşıyan yazısında Türkiye'deki çiftçi ailelerinin yeter derecede arazi sahibi olmayışlarını, Anadolu köylüsünün yüzyıllardır ihmale uğramış olmasının Toprak Kanunu'nu zorunlu kıldığını belirtmektedir. Toprak Kanunu ile amaç yalnız toprak dağıtmak olmamalı, arazinin işlenmesi, millî ekonominin zorunluluklarına uyması ve genel olarak kamuya yararlı olması dikkate alınmalıdır²⁰⁵. Aynı köşede eğitim mevzusunu da irdelemiştir. Cihad Baban, yalnız mektep açmakla, uzun programlara girişmekle ve yarım tedbirlere

²⁰¹ Baban, “İşbirliği Ama Nasıl”, s.15.

²⁰² <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/137542/001640953010.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 03.01.2021.

²⁰³ **İktisadi Yürüyüş**, S 147, Yıl 1946, s.4.

²⁰⁴ **Cumhuriyet**, 4 Aralık 1944.

²⁰⁵ **Cumhuriyet**, 1 Mart 1945.

başvurmakla ilköğretim davasının halledilemeyeceğini ileri sürmektedir. Kırsal kesimin özellikle de köylerin fakirliği ve diğer mahrumiyetleri dikkate alınarak köyün bünyesine uygun öğretmen yetiştirmek gerekir. Baban:

“... Hoca köyde öyle bir kimse olacaktır ki aklı şehirde ve başka yerlere kaçmakta olmasın. Bu hoca öyle bir kimse olacaktır ki, bu davaya imanla sarılsın ve esasen köyün adamı olsun. Bu hoca öyle bir kimse olacaktır ki, sırasına göre köyde idareciliği, yapıcılığı, yaratıcılığı temsil etsin... İlköğretim işinin geniş bir memleket konusu olduğunu anlayarak, bütün faaliyet sahalarında, ziraatte, ekonomide, güzel sanatlarda ve hemen her sahada o köyün mürebbsi olabilsin.”²⁰⁶

diyerek yetiştirilecek öğretmen tipinin hangi vasıflara sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Öğretmen okulları bu vasıflara sahip öğretmen yetiştiremediğinden Köy Enstitüleri fikri ortaya çıkmış ve uygulamaya konulmuştur. Köy Enstitülerini özgün kurumlar olarak gören Baban, Köy Enstitülerinin iş esası ve köylünün ihtiyaçlarına cevap verme fikri üzerine kurulduğunu kabul etmiştir²⁰⁷. Memleket Meselelerini Tetkik köşesinde, ülkenin büyük bir meselesi olan Çukurova ziraatını, ürün yetiştiricilerin dertlerini bizzat yerinde araştırarak değinmiştir²⁰⁸. Ege ve Gediz havzasının büyük önem arz eden üzüm ve incir meselesinin mahiyeti ve bu yöndeki şikâyetler, öğretmen ihtiyaçlarının karşılanmak sureti ile refaha kavuşturulmaları, Osmanlı'dan başlamak üzere Türkiye'deki ilköğretimin tarihsel süreci bu köşesinde değindiği diğer mevzulardır²⁰⁹.

Tasvir-i Efkâr gazetesinde “Günün Akisleri” isimli köşede de değişik mevzuları kaleme almıştır. Günün Akisleri köşesinde “Memur Meselesi” başlığını taşıyan yazısında, ülkenin doğusu ve batısı arasındaki kalkınma farklılığına çözüm bulmak gerektiğinden hareket ederek şu cümlelerle temas etmiştir:

“... Vatan bir kül olmakla beraber, Şark vilayetleri ile Garp vilayetleri arasında mevcut olan farkları zaruri olarak kabul etmek lazımdır. Doğru kalkınmak, yükselmek için teşebbüs sahibi, faziletli ve münevver gençlere muhtaçtır; Barem kanunu ve memurluk mevzuatımız bugünkü halleri ile bunu temin edemezler. Doğru'nun bakir ve işlenmemiş yüksek

²⁰⁶ **Cumhuriyet**, 1 Nisan 1945.

²⁰⁷ **Cumhuriyet**, 1 Nisan 1945.

²⁰⁸ **Cumhuriyet**, 4 Aralık 1944; **Cumhuriyet**, 20 Aralık 1944.

²⁰⁹ **Cumhuriyet**, 15 Kasım 1944; **Cumhuriyet**, 29 Mart 1945; **Cumhuriyet**, 20 Nisan 1945.

yaylaları, gençlerin can ve gönülden koşacakları cazip bir mevzu haline getirilmedikçe, nasihat ve ağıdalı kelimelerin hükümleri sıfırdan pek farklı olmayacaktır. Aynı mektepten çıkan aynı salahiyetlere malik olan hemcinsleri mamur ve konforlu yerlerde nöbet değiştirmeden oturdukça, Şark'taki münevveri Ankara'nın asfaltı, İzmir'in kordonu, İstanbul'un İstiklâl Caddesi bir mıknaats gibi çekecektir.”²¹⁰

Aynı köşede, I. Dünya Savaşı'nın psikolojik değerlendirmesini yapmaktadır:

“Dimağımızın bir köşesine yerleşen harp galesi, namuslu, fakat züğürt adamların ödenmemiş borçları gibi hepimizi acayip bir burkuntu ile rahatsız ediyor. Ekmek yerken harbi hatırlıyoruz, iştahımız kaçıyor; beyaz perdede harp filmleri görüyoruz, keyfimiz kaçıyor; bir işe el atmak istiyoruz, istiklâl endişesi ile teşebbüs kudretimiz kırılıyor.”²¹¹

Cihad Baban, 1960'ların sonu 1970'lerin başında *Cumhuriyet* gazetesinde “Günden Güne” köşesinde Türk tarihinde iz bırakmış önemli şahsiyetleri kaleme almıştır. Behçet Kemal, Zekeriya Sertel, Tevfik Rüştü Aras, Enver Paşa, Sıddık Sami Onar, Cemal Gürsel değindiği şahsiyetlerden bazılarıdır²¹².

Milletvekili olmadan önce Cihad Baban'da, turizmin bir ülke için taşıdığı değere atıfla, turizm davası bir bütün olarak ele alınmak ve muntazam bir planla uzmanlar elinde değerlendirilmek şartı ile büyük servetler kazandırabileceği inancı hâkimdir. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında geniş, bakir ve verimli bir iş sahasını teşkil eden turizm sektörü ülke ekonomisi için yararlı olacaktır²¹³. Milletvekilliği döneminde de turizm mevzusuna eğilimi devam etmiştir. Baban, turizmi önemli bir dava olarak görmektedir. 27 Aralık 1947 tarihinde TBMM'de bütçe görüşmeleri sırasında İtalya'nın turizme kapılarını açmasıyla büyük miktarda döviz kazandığını, üzerinde durulmazsa böyle bir imkânın elden kaçacağını, hiç olmazsa Anadolu Ajansından kesilecek paranın turizme verilmesinin faydalı olacağını

²¹⁰ **Tasvir-i Efkâr**, 17 Eylül 1941.

²¹¹ **Tasvir-i Efkâr**, 29 Temmuz 1941.

²¹² **Cumhuriyet**, 27 Ekim 1969; **Cumhuriyet**, 4 Kasım 1969; **Cumhuriyet**, 11 Ocak 1972; **Cumhuriyet**, 2 Haziran 1972; **Cumhuriyet**, 14 Ağustos 1972; **Cumhuriyet**, 11 Eylül 1972.

²¹³ **Cumhuriyet**, 17 Mart 1945.

ifade etmiştir²¹⁴. Basın-Yayın ve Turizm Bakanı olduğu süreçte de Türkiye’de kalkınmanın turizme dayanacağı düşüncesiyle hareket etmiştir²¹⁵.

İktisadi Yürüyüş dergisindeki yazıları daha çok ekonomi üzerinedir. Uluslararası İzmir Fuarını millî kalkınmanın bir simgesi ve toplumsal değer olarak görmektedir²¹⁶. Cihad Baban’a göre tasarrufta esas dava iş ve çalışma zihniyeti ile alakalıdır. “Memleketimizde iktisadi bir tasarruf şuurunun uyanmasını ve tamimini temin ettiğimiz takdirde müfredatını kolaylıkla sayabileceğimiz pek çok tasarruf yolları kendi kendiliğinden gözlerimizin önüne açılacaktır.” der²¹⁷. 1946 yılında yaşanan tütün buhranı üzerine üretimin artırılması, ucuza mal edilmesi ve ihracatın çoğaltılması tavsiyesinde bulunmuştur²¹⁸. Türkiye’nin bir sistem halinde iktisadi politikaya sahip olamadığı, imkânları, rakamları ve mevzuları teşkil eden unsurları avuç içinde sımsıkı tutarak muhtelif kollar arasındaki münasebetlere dayanan uzun ömürlü planlara ulaşamadığını ileri sürmektedir²¹⁹. Ülke sorunları karşısındaki hassasiyeti, ülke sorunlarının tartışıldığı platformlara katılımını özendirmiştir. Ülkenin iktisadi birçok meselesinin ortaya konulduğu, kıymetli etütler hazırlandığı, birçok mühim kararlara varıldığı 22-27 Kasım 1948 günlerinde İstanbul’da toplanan Türkiye İktisat Kongresi’ne katılanlardan biridir²²⁰.

Cihad Baban, Kültür Bakanlığı yaptığı dönemde Türk Kadınlar Birliği Genel Merkezi tarafından İzmir’de düzenlenen toplantıda bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında: “Kadın-erkek eşitliğinin olmadığı ülkelerde huzur ve sükûn da olmaz” demiştir²²¹.

Tarihe mal olmuş kişilere dair değerlendirmelerde bulunurken Fatih Sultan Mehmed için; “Tarihin bir devrini kapayıp yeni bir devir açan ve bize Avrupalı olmak salâhiyetini kazandıran” kişi nitelemesi yapmıştır²²². Cumhuriyet Dönemi’nde izler bırakan şahsiyetlerin vefatları üzerine bu

²¹⁴ *Ulus*, 28 Aralık 1947.

²¹⁵ *Akis*, C XX, S 350, Yıl 6; 13 Mart 1961, s.30.

²¹⁶ *İktisadi Yürüyüş*, S 41, Yıl 1941, s.13.

²¹⁷ *İktisadi Yürüyüş*, S 72, Yıl 1942, s.17.

²¹⁸ *İktisadi Yürüyüş*, S 147, Yıl 1946, s.10.

²¹⁹ *İktisadi Yürüyüş*, S 161, Yıl 1946, s.13.

²²⁰ *İktisadi Yürüyüş*, S 213-216, Yıl 1948, s.1-7.

²²¹ *Milliyet*, 31 Mayıs 1981.

²²² *Tasvir-i Efkâr*, 17 Kasım 1941.

şahsiyetleri değerlendirmeye tabi tuttuğu birçok yazı da kaleme almıştır. Örneğin başbakanlık yapan Hasan Saka'nın 29 Temmuz 1960 tarihinde vefatı üzerine Cihad Baban kendisine dair şu sözleri sarf etmiştir:

“... Onu lise talebesi iken Lozan Konferansı'na giden heyet üyesi olarak kalpaklı resmiyle ve babamın dostu olarak tanıdım. O zaman İstanbul'un işgalini yaşayanlar, Senegalli zencilerin tecâvüzünü görenlerle biz, çocuk muhayyilemizde kalpağı ne kadar kudsileştirirdik. Hasan Bey, kalpağı enine giyerek gözlerimizin önünde tecessüm ederdi. Avrupa'da tahsil ederek modern maliyeciliği memlekete getiren nâdir insanlardan biri idi. O'nun için Hasan Bey bahis konusu edildiği zaman, Avrupa ile Türkiye arasında köprü kurmuş neslin mümtaz simalarından biri olarak nazarlarımızda canlanır.”²²³

IV. Eserleri

Cihad Baban, Fransızca ve Almancaya vakıftır²²⁴. Baban, gazete yazarlığı dışında dile vakıf olmanın verdiği avantajla kendisinin yazarı ya da çevirmeni olduğu birçok eseri de mevcuttur. Eserleri biyografi ağırlıklıdır. Hitler ve Nasyonal Sosyalizm (1933)²²⁵, İsyân (Tercüme, Roman-George Simenon'dan) (1944), Churchill'in Siyasi Hayatı (Biyografi, 1944), Mezada Çıkarılan Kadınlar (Tercüme Roman-Clement Vautel'den) (1945), Adenauer (Biyografi) (1965), Çin-Rus Anlaşmazlığı (Etüd, 1965), Truman'ın Hatıraları (1965), Ho-Şi Minh (Biyografi, 1968), Politika Galerisi: Büstler ve Portreler (1970), İsa Öncesinden Günümüze Kadar Çin Tarihi (1983), Meydan Sohbetleri (1983) Baban'ın kaleminden çıkan eserlerdir²²⁶.

²²³ Mücellidoğlu Ali Çankaya, **Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler**, III. Cilt, Mars Matbaası, Ankara 1968-1969, s.1192.

²²⁴ **TBMM, Tercüme-i Hal**, HT. 1417.1.8.

²²⁵ Hitler ve Nasyonal Sosyalizm eserini 1933 yılında daha 22 yaşında iken yazmıştır. Bk. **Yeni Sabah**, 7 Nisan 1948.

²²⁶ <http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/168267/001518621006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi, 29.12.2021; Cihad Baban, **İsa Öncesinden Günümüze Kadar Çin Tarihi**, İstanbul 1983, s.291.

SONUÇ

Babanlar ailesine mensup Mustafa Zihni Paşa ve çocukları Osmanlı Devleti'nin son döneminde, hatta Cumhuriyetin ilk yıllarında önemli görevler ve roller üstlenmişlerdir. Mustafa Zihni Paşa'nın torunu Cihad Baban ise vefat ettiği 1984 yılına kadar gerek gazeteci kimliği gerek siyasi görevleri ve düşünceleri ile gündemde kalmayı başarmıştır.

Cihad Baban, gazetecilik, yazar, milletvekili ve bakanlık vasıflarını haiz olmuştur. Bağımsız milletvekilliği ile başlayan siyasi serüveni DP, Hürriyet Partisi ve CHP mensubiyeti ile devam etmiştir. Başlangıçta CHP iktidarına ve uygulamalarına karşı muhalif bir tutum içinde olmuştur. Sonradan DP ile ters düşünce Hürriyet Partisi saflarına geçmiştir. Hürriyet Partisi'nde bu defa DP iktidarı ve uygulamalarına muhalefet etmiştir. 27 Mayıs 1960 Darbesi'nden sonra da siyasetten kopamayarak dönemin koşulları gereği uzun yıllar karşı çıktığı CHP'ye geçmiştir. 27 Mayıs 1960 Darbesi'nin II. Millî Birlik Komitesi Hükûmetinde; 12 Eylül 1980 Darbesi'nden sonra da Ulusu Kabinesi'nde bakan olarak görev yapmıştır.

Cihad Baban uzun dönemler siyasetin içinde yer almışsa da, asıl kendisini bulduğu ve kopamadığı alan gazetecilik olmuştur. Profesyonel anlamda 1934'ten başlayıp vefat ettiği 1984 yılına kadar geçen elli yıllık süreçte birçok gazetenin kuruluşunda aktif bir şekilde yer almış, başyazarlık düzeyinde hizmet vermiş, yazıları ile kamuoyunu etkilemiştir. Basın davasının ve basın hürriyetinin kararlı ve azimli bir savunucusu olarak başarılı ve uzun soluklu bir gazetecilik süreci geçirmiş, gazeteciliği tam anlamıyla bir yaşam felsefesi haline getirmiş, ancak siyasette aynı oranda başarılı olamamıştır. Yine de Baban, siyaset yaşamında temayüz eden ender gazetecilerden biri olarak, bu alanda da aksiyon yaratmış, özellikle Türk devlet ve siyaset yaşamının bunalımlı dönemlerinde aranan kişi olmuş, İhtilal hükûmetlerinde kendisine bakanlık görevi verilmiştir. Düşünce ve siyasi yaşamında zaman zaman değişik gruplar içinde görünmüşse de, demokrasiden taviz vermeyen ve dengeli düşünce çizgisini aşmayan duruşu ile her zaman herkesin aradığı, güven duyduğu bir kişilik sergilemiştir. Baban, yenileşmeden, yeni hamlelerden yana ve toplumun menfaatine çalışma gayreti içinde olmuştur. Türk ve dünya tarihine vakıf olmasının yanı sıra birçok alanda kendisini geliştirmiş, topluma aktardığı değerler ve bilgilerle iz bırakmıştır.

İntihal Taraması
Plagiarism Detection

Bu makale intihal taramasından geçirildi.
(<https://intihal.net/>) | *This paper was checked for plagiarism.*
(<https://intihal.net/>)

Etik Beyan
Ethical Statement

Bu makalede Etik Kurul Onayı gerektiren bir çalışma bulunmamaktadır. | *There is no study that would require the approval of the Ethical Committee in this article.*

Açık Erişim Lisansı
Open Access License

Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC) ile lisanslanmıştır. | *This work is licensed under Creative Commons AttributionNonCommercial 4.0 International License*

KAYNAKÇA

- Akis**, C VII, S 110, Yıl 3, 16 Haziran 1956.
- Akis**, C VIII, S 129, Yıl 3, 27 Ekim 1956.
- Akis**, C VIII, S 129, Yıl 3, 27 Ekim 1956.
- Akis**, C VIII, S 130, Yıl 3, 3 Kasım 1956.
- Akis**, C VIII, S 181, Yıl 3, 10 Kasım 1956.
- Akis**, C VIII, S 132, Yıl 3, 17 Kasım 1956.
- Akis**, C VIII, S 138, Yıl 3, 29 Aralık 1956.
- Akis**, C IX, S 139, Yıl 3, 5 Ocak 1957.
- Akis**, C IX, S 147, Yıl 3, 2 Mart 1957.
- Akis**, C IX, S 154, Yıl 3, 20 Nisan 1957.
- Akis**, C X, S 159, Yıl 4, 25 Mayıs 1957.
- Akis**, C X, S 172, Yıl 4, 24 Ağustos 1957.
- Akis**, C XII, S 193, Yıl 4, 18 Ocak 1958.
- Akis**, C XIII, S 208, Yıl 4, 3 Mayıs 1958.
- Akis**, C XIV, S 227, Yıl 5, 13 Eylül 1958.
- Akis**, C XIV, S 242, Yıl 5, 21 Şubat 1959.
- Akis**, C XVIII, S 307, Yıl 6, 6 Temmuz 1960.
- Akis**, C XIX, S 318, Yıl 6, 19 Eylül 1960.
- Akis**, C XIX, S 326, Yıl 6, 31 Ekim 1960.
- Akis**, C XX, S 336, Yıl 6, 5 Aralık 1960.
- Akis**, C XX, S 350, Yıl 6; 13 Mart 1961.
- Akis**, C XXII, S 372, Yıl 8, 14 Ağustos 1961.
- Akis**, C XXII, S 375, Yıl 8, 4 Eylül 1961.
- Akis**, C XXIV, S 420, Yıl 9, 16 Temmuz 1962.
- Akis**, C XXVII, S 459, Yıl 9, 13 Nisan 1963.

- Akis**, C XXVII, S 464, Yıl 10, 18 Mayıs 1963.
Akis, C IV, Yıl S 53, 2, 14 Mayıs 1955.
Akis, C XXXI, S 544, Yıl 11, 23 Ekim 1964.
Akis, C XXXIV, S 598, Yıl 12, 4 Aralık 1965.
Akis, C XXXV, S 616, Yıl 12, 9 Nisan 1966.
Akis, C XXXVII, S 662, Yıl 13, 25 Şubat 1967.
Akis, S 8, 3 Temmuz 1954.
Akşam, 25 Kasım 1941.
Akşam, 5 Şubat 1942.
Akşam, 19 Nisan 1942.
Akşam, 24 Temmuz 1946.
Akşam, 14 Eylül 1946.
Akşam, 13 Aralık 1947.
Akşam, 14 Aralık 1948.
Akşam, 28 Aralık 1948.
Akşam, 30 Mayıs 1949.
Akşam, 26 Haziran 1949.
Akşam, 25 Temmuz 1949.
Akşam, 7 Eylül 1949.
Akşam, 12 Ekim 1949.
Akşam, 21 Haziran 1952.
Akşam, 25 Şubat 1954.
Akşam, 13 Şubat 1955.
Akşam, 5 Haziran 1956.

Altan, Bilal, **Kürdistan Teâlî Cemiyeti: Kuruluş, Amaç ve Faaliyetler**, Mardin Artuklu Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Mardin 2017.

Aydın, Suavi, Taşkın, Yüksel, **1960'tan Günümüze Türkiye Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul 2020.

Baban, Cihad, **Çörçil**, Okat Yayınevi, Ankara 1965.

Baban, Cihad, "İşbirliği Ama Nasıl", **Meydan Dergisi**, S 567, Mart 1979, s.15-17.

Baban, Cihad, **İsa Öncesinden Günümüze Kadar Çin Tarihi**, İstanbul 1983, s.291.

Baban, Cihad, "Hocam ve Amcam Şükrü Baban", **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, Ord. Prof. Şükrü Baban'a Armağan, C 40, S 1-4, 1984, s.3-10.

Baban, Cihad, **Politika Galerisi**, Timaş Yayınları, İstanbul 2009.

Bukarlı, Edip, **19. Yüzyıl Osmanlı Devlet Adamı Babanzade Mustafa Zihni Paşa'nın Hayatı ve İlmi Kişiliği**, Libra Yayınları, İstanbul 2019.

Cumhuriyet, 4 Ağustos 1939.

Cumhuriyet, 30 Kasım 1941.

Cumhuriyet, 18 Aralık 1941.

Cumhuriyet, 4 Ocak 1942.

Cumhuriyet, 8 Ocak 1942.

Cumhuriyet, 10 Ocak 1942.

Cumhuriyet, 18 Şubat 1942.

Cumhuriyet, 4 Haziran 1942.

Cumhuriyet, 15 Kasım 1944.

Cumhuriyet, 4 Aralık 1944.

Cumhuriyet, 20 Aralık 1944.

Cumhuriyet, 1 Mart 1945.

Cumhuriyet, 17 Mart 1945.

Cumhuriyet, 29 Mart 1945.

Cumhuriyet, 1 Nisan 1945.

Cumhuriyet, 20 Nisan 1945.

Cumhuriyet, 13 Ocak 1946.

Cumhuriyet, 13 Haziran 1946.

Cumhuriyet, 14 Temmuz 1946.

Cumhuriyet, 17 Temmuz 1946.

Cumhuriyet, 24 Temmuz 1946.

Cumhuriyet, 30 Temmuz 1946.

Cumhuriyet, 13 Ağustos 1946.

Cumhuriyet, 12 Mart 1947.

Cumhuriyet, 23 Mart 1947.

Cumhuriyet, 24 Mayıs 1947.

Cumhuriyet, 19 Temmuz 1947.

Cumhuriyet, 30 Temmuz 1947.

Cumhuriyet, 2 Ağustos 1947.

Cumhuriyet, 4 Ocak 1949.

Cumhuriyet, 27 Ocak 1949.

Cumhuriyet, 14 Ocak 1950.

Cumhuriyet, 30 Kasım 1956.

Cumhuriyet, 27 Ekim 1969.

Cumhuriyet, 4 Kasım 1969.

Cumhuriyet, 11 Ocak 1972.

Cumhuriyet, 2 Haziran 1972.

Cumhuriyet, 14 Ağustos 1972.

Cumhuriyet, 11 Eylül 1972.

Çankaya, Mücellidoğlu Ali, **Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler**, I. Cilt, Mars Matbaası, Ankara 1968-1969.

Çankaya, Mücellidoğlu Ali, **Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler**, II. Cilt, Mars Matbaası, Ankara 1968-1969.

Demir, Fevzi, **Osmanlı Devleti'nde II. Meşrutiyet Dönemi Meclis-i Mebusan Seçimleri 1908-1914**, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2007.

Edmonds, C. J., **Kürtler, Türkler ve Araplar**, Çev. Serdar Şengül, Serap Ruken Şengül, Avesta Yayınları, İstanbul 2003.

Gün, Fahrettin, **Babanzâde Ahmed Naîm Hayatı ve Eserleri**, Beyan Yayınları, İstanbul 2016.

Haber, 11 Nisan 1942.

Hansu, Hüseyin, **Babanzâde Ahmed Naim**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2018.

Helvacı, Perihan, **Gazeteci ve Siyasetçi Kimliğiyle Cihat Baban**, Galatasaray Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2021.

<http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/137542/001640953010.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 03.01.2021.

<http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/147914/001519996006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 03.01.2022.

<http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/149436/001518616006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 03.01.2022.

<http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/149438/001518613006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi, 29.12.2021.

<http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/149662/001518642006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 30.12.2021.

<http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/152587/001524281006.pdf?sequence=2&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 03.01.2022.

<http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/158686/001518617006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 30.12.2021.

<http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/158939/001518641006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 29.12.2021.

<http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/158984/001518636006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 30.12.2021.

<http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/168095/001518618006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 29.12.2021.

<http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/168267/001518621006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi, 29.12.2021.

<http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/168402/001518634006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 29.12.2021.

<http://openaccess.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/173906/001518622006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, **Taha Toros Arşivi**, Erişim Tarihi: 29.12.2021.

<https://core.ac.uk/reader/402054619>, Erişim Tarihi: 28.06.2022.

Hut, Davut, "II. Meşrutiyet Döneminde Bir Osmanlı Entelektüeli Babanzade İsmail Hakkı (1876-1943)", **Tarihimizden Portreler Osmanlı Kimliği Prof. Dr. Cevdet Küçük Armağanı**, Ed. Zekeriya Kurşun-Haydar Çoruh, Ordaf Yayınları, İstanbul 2013, s.101-122.

Hürriyet, 29 Eylül 1984.

İktisadi Yürüyüş, S 41, Yıl 1941.

İktisadi Yürüyüş, S 72, Yıl 1942.

İktisadi Yürüyüş, S 147, Yıl 1946.

İktisadi Yürüyüş, S 161, Yıl 1946.

İktisadi Yürüyüş, S 213-216, Yıl 1948.

Kaftan, Kaws, **Baban, Botan, Soran 19. Yüzyıl Bölgesel Kısa Kürt Tarihi**, Nûjen Yayınları, Çev. Alihan Zerşati, Fuat Cemil, İstanbul 1996.

Kılıç, Recep, “Babanzâde Ahmed Naîm’in Felsefî Görüşleri”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C 36, 1997, s.297-339.

Kuran, Ahmed Bedevi, **Osmanlı İmparatorluğu’nda İnkılâp Hareketleri ve Millî Mücadele**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

Milliyet, 30 Ağustos 1953.

Milliyet, 19 Ağustos 1954.

Milliyet, 13 Şubat 1955.

Milliyet, 20 Şubat 1957.

Milliyet, 14 Şubat 1959.

Milliyet, 31 Mayıs 1981.

Milliyet, 19 Kasım 1981.

Milliyet, 29 Eylül 1984.

Milliyet, 30 Eylül 1984.

Milliyet, 1 Ekim 1984.

Milliyet, 28 Eylül 1985.

Öztürk, Kurtuluş, “Babanzade Ahmed Naim (1872-1934)”, **Türkiye’nin Birikimleri-İlahiyatçılar**, Haz. İlke Yayıncılık, İstanbul 2013, s.29-44.

Son Havadis, 1 Ekim 1984.

Son Posta, 9 Kasım 1941.

Son Posta, 24 Kasım 1941.

Son Posta, 25 Aralık 1941.

Son Posta, 8 Ocak 1942.

Son Posta, 12 Nisan 1942.

Son Posta, 14 Nisan 1942.

Son Posta, 6 Mayıs 1942.

Son Posta, 7 Mayıs 1942.

Son Posta, 20 Aralık 1945.

Son Posta, 18 Eylül 1948.

Strohmeier, Martin, Yalçın Heckmann, Lale, **Kürtler Tarih Siyaset Kültür**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2014.

Tanin, 12 Ocak 1946.

Tasvir-i Efkâr, 29 Temmuz 1941.

Tasvir-i Efkâr, 17 Eylül 1941.

Tasvir-i Efkâr, 17 Kasım 1941.

Tunaya, Tarık Zafer, **Türkiye’de Siyasal Partiler**, Cilt 2, İletişim Yayınları, İstanbul 2010.

696

TBMM Albümü 1920-2010, Cilt 2, Ed. Sema Yıldırım-Behçet Kemal Zeynel, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2010.

TBMM, Tercüme-i Hal, HT. 1417.1.8.

TBMM, Tercüme-i Hal, HT. 1417.1.10.

TBMM, Tercüme-i Hal, HT. 1417.1.10.

TBMM, Tercüme-i Hal, HT. 1417.1.10.

TBMM, Tercüme-i Hal, HT. 1417.2.2.

TBMM, Tercüme-i Hal, HT. 1417.4.1.

TBMM, Tercüme-i Hal, HT. 1417.4.1.

TBMM, Tercüme-i Hal, HT. 1417.4.2.

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, **Türk Kültürü**, S 67, Yıl 1968, s.527-534.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), 30.10.0.0, 9/52/31.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), 30.18.1.2, 157/22/7.

**Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı
Cumhuriyet Arşivi (BCA), 30.18.1.2, 280/31/1.**

**Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı
Cumhuriyet Arşivi (BCA), 30.18.1.2, 423/285/1.**

**Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı
Osmanlı Arşivi (BOA), İ. DUİT. 8/31//1-2, 2 Mart 1911.**

Ulus, 13 Ağustos 1946.

Ulus, 14 Eylül 1946.

Ulus, 6 Kasım 1947.

Ulus, 19 Aralık 1947.

Ulus, 28 Aralık 1947.

Ulus, 12 Ocak 1948.

Ulus, 13 Ocak 1948.

Ulus, 20 Mart 1948.

Ulus, 14 Temmuz 1948.

Ulus, 4 Kasım 1948.

Ulus, 5 Mayıs 1949.

Ulus, 11 Ağustos 1949.

Ulus, 14 Ağustos 1949.

Ulus, 8 Temmuz 1967.

Vakit, 5 Şubat 1942.

Vakit, 7 Mayıs 1942.

Vakit, 14 Mayıs 1944.

Vakit, 4 Aralık 1945.

Vakit, 12 Ocak 1946.

Vakit, 27 Ocak 1947.

Vatan, 20 Kasım 1941.

- Vatan**, 13 Nisan 1954.
Vatan, 19 Haziran 1954.
Yeni İstanbul, 18 Mayıs 1950.
Yeni İstanbul, 7 Kasım 1950.
Yeni İstiklâl, 7 Aralık 1966.
Yeni Sabah, 7 Nisan 1948.
Yeni Sabah, 11 Nisan 1948.
Yeni Sabah, 1 Haziran 1948.
Yeni Sabah, 11 Ocak 1949.
Yeni Sabah, 14 Ocak 1949.
Yeni Sabah, 11 Mart 1949.
Yeni Sabah, 1 Mayıs 1949.
Yeni Sabah, 7 Mayıs 1949.
Zafer, 4 Ocak 1950.
Zafer, 14 Şubat 1950.
Zafer, 24 Nisan 1950.
Zafer, 5 Mayıs 1950.
Zafer, 10 Haziran 1950.
Zafer, 13 Eylül 1950.
Zafer, 20 Eylül 1950.